

Pedagogernas syn på föräldrasamverkan i flerspråkiga sammenhang inom småbarnspedagogik

Lotta Österman

Avhandling Pro Gradu
Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier
Åbo Akademi
2020

Abstrakt

Författare	Årtal
Lotta Österman	2020
Arbetets titel	
Pedagogernas syn på föräldrasamverkan i flerspråkiga sammanhang inom småbarnspedagogik	
Opublicerad avhandling för magisterexamen i pedagogik	Sidantal
Vasa: Åbo Akademi, Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier	74
Projekt inom vilket arbetet gjorts	
Språkpärla	
Referat	
<p>Denna magistersavhandling är skriven i samarbete med forsknings- och fortbildningsprojekt <i>Språkpärla</i> och materialet som analyserats i denna avhandling tillhör projektets delstudie. Projektets mål är att erbjuda fortbildning och praktiska verktyg i hur man kan utveckla språkmedvetna och språkstimulerande arbetssätt inom småbarnspedagogik och nybörjarundervisning. Eftersom språket bygger grunderna till lärandet, kommunikation, samarbete mellan människor, identitetsskapandet och integrering i samhället är det av stor vikt att verkställa en språkutvecklande pedagogik.</p> <p>Syftet med denna magisteravhandling är att undersöka, utgående från projekt <i>Språkpärlas</i> material, hurudana synpunkter på föräldrasamverkan kommer fram i pedagogernas diskussioner kring språkmedvetenhet samt att identifiera bra modeller för föräldrasamverkan i flerspråkiga sammanhang för framtida pedagoger.</p> <p>Utgående ifrån syftet har två forskningsfrågor utformats:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Hurudana synpunkter på föräldrasamverkan kommer fram i pedagogernas diskussioner kring språkmedvetenhet?2. Hurudana önskningar eller beröm gällande föräldrarna uttrycks i pedagogernas diskussioner kring språkmedvetenhet? <p>Undersökningen är en kvalitativ studie där materialet har analyserat med hjälp av deskriptiv innehållsanalys. Materialet består av nio transkriberade gruppdiskussioner med en SWOT-analys som diskussionsunderlag. Gruppdiskussionerna omfattar 41 primära deltagare och 172 sekundära deltagare.</p>	

I resultatet från pedagogernas gruppdiskussioner framkommer vikten av att bemöta föräldrar med respekt oberoende kultur eller språk. Pedagogerna anser att föräldrarna fungerar som viktiga språkliga förebilder för sina barn. I resultatet framkommer också att språkstöd hemifrån anses viktigt för utvecklingen av flerspråkigheten. Barnen bör också få tillgång till undervisning i eget modersmål men på grund av resursbrist lyckas det inte alltid i praktiken. För en fungerande föräldrasamverkan kan tolktjänster behövas ibland men i enlighet med föregående resultat lyckas det inte alltid i praktiken på grund av resursbrist.

En del pedagoger upplevde att det framkom kommunikationssvårigheter med föräldrarna. Kommunikationssvårigheter kunde bero på avsaknad av ett gemensamt språk och kunde leda till missförstånd och tolkningsfel. Pedagogerna diskuterade också möten mellan olika kulturer i en positiv ton. Problematiska situationer kunde lösas genom dialog och en fungerande samverkan med föräldrarna.

Sökord

Föräldrasamverkan, vanhempainyhteistyö, parental collaboration

Flerspråkighet, monikielisuus, multilingualism

Språkmedvetenhet, kielitietoisuus, language awareness

Innehållsförteckning

Abstrakt	
1 Inledning	1
1.1 Bakgrund	3
1.2 Syfte och forskningsfrågor	3
1.3. Avhandlingens upplägg	4
2 Språklig utveckling och språkmedvetenhet	5
2.1 Språkutveckling ur flerspråkighetsperspektiv	5
2.2 Flerspråkig identitet och språkmedvetenhet	10
2.3 Språkpolicy och språkmedvetenhet inom det finländska utbildningsväsendet 11	
2.3.1 Språkmedvetenhet i Grunderna för planen för småbarnspedagogik 2016. 13	
2.3.2 Språkmedvetenhet i Grunderna för planen för den grundläggande utbildningen 2014	14
3 Föräldrasamverkan	18
3.1 Språkliga relationer och föräldrasamverkan	18
3.2 Samverkan med föräldrar med invandrarbakgrund	20
3.3 Föräldrasamverkan inom det finländska utbildningsväsendet	26
3.3.1 Föräldrasamverkan i Grunderna för planen för småbarnspedagogik 2016 28	
3.3.2 Föräldrasamverkan i Grunderna för planen för den grundläggande utbildningen 2014	29
3.4 Interkulturella förhållningssätt inom pedagogisk verksamhet	30
4 Metod	32
4.1 Syfte och forskningsfrågor	32
4.2 Projekt <i>Språkpärla</i>	32
4.2.1 Data och informanter	34
4.3 Projektets datainsamlingsmetoder	35
4.3.1 SWOT-analys	36
4.3.2 Gruppdiskussion	36
4.4 Databearbetning och analys	40
4.5 Tillförlitlighet, trovärdighet och etiska överväganden	41
5 Resultatredovisning	44
5.1. Pedagogernas synpunkter på föräldrasamverkan	44
5.1.1 Finsk-svensk tvåspråkighet i familjen	44
5.1.2 Möte med föräldrar med invandrarbakgrund	49
5.1.3 Samarbete i ett flerspråkigt och mångkulturellt samhälle	54

5.1.4 Hemmets och samhällets digitalisering	58
6 Diskussion	63
6.1 Resultatdiskussion	63
6.2 Metoddiskussion.....	68
6.3 Förslag till fortsatt diskussion	69
Litteraturförteckning	71

Bilagor

Bilaga 1: SWOT-analys

1 Inledning

Språket utgör grunden för det mesta. Det bygger grunderna till lärandet, kommunikation, samarbete mellan människor samt för identitetsskapandet och integrering i samhället. Språket är ett viktigt verktyg i det dagliga livet och utan det skulle livet vara mycket svårare.

Småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen tar del av ett kulturellt föränderligt samhälle där olika identiteter, språk, religioner och åskådningar lever sida vid sida. Dagens Finland är alltmer mångkulturellt och därav också flerspråkigt. Språkmedvetenhet är ett relativt nytt begrepp i de finländska styrdokumenterna men ett aktuellt tema i samhället. Språkmedvetenhet är ett tema som berör alla människor mer eller mindre.

Enligt Grunderna för planen för småbarnspedagogik 2016, härnäst GSP 2016, (Utbildningsstyrelsen, 2016) skapas en grund för barnens mångsidiga kompetenser inom småbarnspedagogiken. Med denna mångsidiga kompetens avses en helhet som består av kunskaper och färdigheter samt värderingar, attityder och vilja. Kompetens innebär också förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter. I GSP 2016 beskrivs fem delområden inom mångsidig kompetens varav kulturell och kommunikativ kompetens är den andra.

“Att kunna kommunicera, uttrycka sig och förstå andra har stor betydelse för människans identitet, funktionsförmåga och välbefinnande. En fungerande kommunikation med människor som har en annan kulturell och åskådningsmässig bakgrund förutsätter att man förstår och uppskattar sin egen och andras kulturella och åskådningsmässiga bakgrund.” (Grunderna för planen för småbarnspedagogik, 2018, s.25)

Kulturell och kommunikativ kompetens är av stor betydelse eftersom barnen växer i en värld med ökande kulturell, språklig och åskådningsmässig mångfald. Flerspråkighet är en form av kulturell mångfald. Inom småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen är det viktigt att stöda denna flerspråkighet och uppmuntra barnen till att tala och använda språken. Rätten

till det egna språket och den egna kulturen är en grundrättighet som pedagogerna medvetet borde arbeta för inom småbarnspedagogiken. Språk ska värdesättas och det ska vara naturligt att använda olika språk parallellt i daghemmets eller skolans vardag. Inom en språkmedveten pedagogik är alla vuxna språkliga modeller. (Utbildningsstyrelsen, 2014; Utbildningsstyrelsen, 2016)

Denna avhandling är utförd i samarbete med projektet *Språkpärla*. *Språkpärla* är ett fortbildningsprojekt för lärare inom småbarnspedagogiken. Syftet med fortbildningen är att fokusera på utvecklingen av barns språkliga färdigheter och identitet. Fortbildningen vill erbjuda verktyg i hur man kan utveckla språkmedvetna och språkstimulerande arbetssätt inom småbarnspedagogik och nybörjarundervisning. Pedagogerna erbjuds stöd till hur de ska bemöta och stödja en- och flerspråkiga barn och familjer i en svenskspråkig verksamhetsmiljö. Projektet bidrar till en verksamhetskultur där alla språk ses som resurs. (Projekt *Språkpärla*, u.å.)

I denna magisteravhandling kommer jag att analysera hurdana synpunkter på föräldrasamverkan som framkommer i pedagogernas diskussioner kring språkmedvetenhet. För att stöda barns inläring och fostran inom daghem och inom den grundläggande utbildning är det viktigt att skapa en fungerande och ömsesidig samverkan mellan pedagoger och föräldrarna (Lahdenperä, 2004; Lorentz & Bergstedt, 2016; Wedin & Warström, 2018; m.fl.). En fungerande föräldrasamverkan mellan daghemmet eller skolan och pedagogerna är en viktig faktor för barnets trivsel och förmåga att prestera och lära sig. En flerspråkig samverkan medför ytterligare en aspekt som ställer sina utmaningar eftersom svårigheter i kommunikation och missförstånd kan förekomma. En fungerande föräldrasamverkan är en viktig och avgörande faktor för att lyckas integrera nyanlända barn i daghemmet eller i skolvärlden (Warström & Wedin, 2018).

Det finns många viktiga aspekter att tänka på när man vill skapa en fungerande föräldrasamverkan. Inom lärarutbildningen anses det att studerande ofta inte fått tillräckligt med information om föräldrasamverkan (Sopanen, 2019; Garcia, 2017). Genom valet av avhandlingens ämne vill jag erbjuda stöd för blivande pedagoger i deras arbete.

Jag blev intresserad av projektet *Språkpärla* eftersom jag själv är en lärarstuderande med intresse för nybörjarundervisning och språk. Intresset för språk kommer från det egna tvåspråkiga bakgrunden. Projekt *Språkpärla* inkluderar forskning som genomförs av flerspråkighetsforskarna vid Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier vid Åbo Akademi. Materialet som analyseras består av pedagogers transkriberade gruppdiskussioner. SWOT-analyserna om språkmedvetenhet i verksamhetskulturen vid arbetsplatsen har diskuterats och kommenterats redan vid pedagogernas arbetsplatser. Av sammanlagt 165 pedagoger deltog 41 i gruppdiskussionen på plats. I denna magisteravhandling tar jag del av del av projektets forskning och fokuserar främst på pedagogernas syn på föräldrasamverkan.

1.1 Bakgrund

Materialet och forskningen som är inkluderad i denna magisteravhandling har genomförts av flerspråkighetsforskarna vid Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier vid Åbo Akademi inom projektet *Språkpärla*. Projektet är finansierat av undervisnings- och kulturministeriet som 2017 utlyste understöd för fortbildningsprojekt som stöder språkliga färdigheter i småbarnspedagogiken. Undervisnings- och kulturministeriet anser att genom specialunderstöd för utbildning inom småbarnspedagogik stöds målen i regeringens jämställdhetsprogram. (Utbildnings- och kulturministeriet, u.å.)

Materialet som analyseras är pedagogernas transkriberade gruppdiskussioner. Först tilldelades diskussionsunderlag som diskuterades och kommenterades på pedagogernas arbetsplatser tillsammans med alla kollegor. Sammanlagt 165 pedagoger inom småbarnspedagogik och nybörjarundervisning deltog i diskussionerna på arbetsplatsen. Sammanlagt 41 pedagoger var närvarande när SWOT-analysen diskuterades i mindre grupper under en fortbildning. Materialet är insamlat av och tillhör till fortbildningsprojekt *Språkpärlan*.

1.2 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med denna magisteravhandling är att undersöka, utgående från projekt *Språkpärlas* material, hurdana synpunkter på föräldrasamverkan kommer fram i

pedagogernas diskussioner kring språkmedvetenhet samt att identifiera bra modeller för föräldrasamverkan i flerspråkiga sammanhang för framtida pedagoger.

Utgående ifrån syftet har två forskningsfrågor utformats:

1. Hurudana synpunkter på föräldrasamverkan kommer fram i pedagogernas diskussioner kring språkmedvetenhet?
2. Hurudana önskningar eller beröm gällande föräldrarna uttrycks i pedagogernas diskussioner kring språkmedvetenhet?

1.3. Avhandlingens upplägg

Avhandlingen är indelad i en teoretisk del (kapitel 1–3), i en metoddel (kapitel 4) och i en resultatdel (kap 5–6). Avhandlingens bakgrund, syfte och forskningsfrågor presenteras i det inledande kapitlet. I de två därpå följande kapitlen presenteras en teoretisk bakgrund och tidigare forskning inom temat samt hur temat språkmedvetenhet och föräldrasamverkan framställs i läroplanen. I metodkapitlet diskuteras undersökningens genomförande. Dessutom presenteras val av datainsamlingsmetod, urval av informanter, genomförande av undersökningen, bearbetning och analys av data. Slutligen diskuteras undersökningens trovärdighet, tillförlitlighet och etik. Undersökningens resultat presenteras och diskuteras i kapitel 5 resultatredovisning och kapitel 6 diskussion. Avhandlingen avslutas med förslag till fortsatt forskning.

2 Språklig utveckling och språkmedvetenhet

I detta kapitel behandlas den språkliga utvecklingen och begreppet språkmedvetenhet. Fokus på språklig utveckling sker ur en två- eller flerspråkighets aspekt. Eftersom språklig utveckling och språkmedvetenhet är ett tema som följer med i hela den grundläggande utbildningen, begränsas inte referenslitteraturen enbart till källor som berör småbarnspedagogik. Tidigare forskning granskas från ett brett perspektiv och synpunkter inkluderas för både småbarnspedagoger och lärare från grundläggande utbildningen.

2.1 Språkutveckling ur flerspråkighetsperspektiv

Enligt Björk-Willén (2018) är det viktigaste i ett litet barns språkutveckling att förstå och att göra sig förstådd. Att lära sig ett språk, ett eller flera, är inte en passiv process utan kräver hårt arbete. Språkutvecklingen är i stort sett beroende av de vuxna i barnets omgivning eftersom de är de som ger barnet möjligheten att höra och öva alla barnets språk i olika kontexter. En uppmuntrande och mångsidig språkanvändning i varierande sammanhang är viktig när det gäller barns flerspråkiga utveckling och språkliga socialisering. Andra viktiga aspekter är föräldrasamverkan, transnationella familjer och språkpolicy (Björk-Willén, 2018, s.7). I dagens Finland har vi allt mera flerspråkiga daghem och skolor. I många familjer talar man ett annat modersmål än finska eller svenska. Detta betyder att många barn i Finland växer upp med två eller flera språk. Björk-Willén (2018) understryker Rydland m.fl. (2014) påstående om att åren i småbarnspedagogik har en särskild betydelse för barns språkutveckling. Att erbjuda barn en god språklig start i det svenska eller finska språket är av en stor vikt. Dessutom måste stöd för modersmålet erbjudas ifall det är annat än nationalspråken svenska eller finska.

En vanlig missuppfattning är att när barn lär sig nya språk går det enkelt, naturligt och utan ansträngning (Lindberg, 2003; Martín-Bylund, 2018). Det är en föråldrad föreställning. För både barn och vuxna kräver det hårt arbete och ansträngning att lära sig, men det är inte lika tydligt att se det arbete som ligger bakom små barns språkliga

framsteg. För pedagoger är det relevant att vara medveten om detta. (Martín-Bylund, 2018, s.137)

Enligt Lindberg (2003) ter sig arbetet bakom språkinläring på olika sätt gällande barn eller vuxna. Forskningen har kommit fram till att äldre barn och vuxna i själva verket lär sig fortare på grund av en högre kognitiv utveckling och bättre inlärningsstrategier och på så vis bättre drar nytta av undervisning. Dock har yngre barn bättre förmåga att lära sig ett brytningsfritt uttal. Orsaken varför yngre barn kan framstå som snabbare inlärare är på grund av att de inte krävs lika mycket av dem språkligt. (Lindberg, 2003) Att satsa på barnets första språk lägger en begreppslig grund för senare kunskapsmässiga framgångar på det språk som dominerar i samhället. Genom att ha en språklig grund att stå på kan barnet lättare tillägna sig andra språk som t.ex. samhällets majoritetsspråk. Cummins (2017) forskning tyder på att barns tvåspråkiga utveckling kan stärkas genom att satsa på modersmålsundervisningen i förskolan och under de tidiga skolåren. Med modersmålsundervisning menas i detta sammanhang undervisning i barnets första språk. Det är viktigt att barnet får en stark grund i sitt första språk eftersom man har inom forskning hittat många positiva samband mellan tvåspråkighet och kognitiv utveckling. Utveckling av flerspråkighet ger kognitiv, språklig och kunskapsmässig nytta. (Cummins, 2017)

Lindberg (2003) håller med påståendet, hon hänvisar till tvåspråkighetsforskaren Lambert (1977) som på 1970-talet skilde mellan *additiv* och *subtraktiv* tvåspråkighet. Lambert (1977) menar att när barn får möjlighet att utveckla sitt andraspråk parallellt med en fortsatt utveckling av förstaspråket kan man tala om additiv tvåspråkighet. Atmosfären för språkinläring värderar båda språken och kulturerna högt. Den additiva tvåspråkigheten betyder att de olika språken kompletterar och berikar varandra. Om andraspråksinläring sker på bekostnad av förstaspråket kan man tala om subtraktiv tvåspråkighet. Lambert (1977) menar att detta kan vara fallet om minoritetsspråksbarn överger sitt modersmål för det majoritetsspråk som talas. Lindberg (2003) påminner att *"samhällets och skolans attityder till och värderingar av tvåspråkighet, liksom olika minoriteters kultur och språk, avgör om minoritetsspråkeleverna kan utveckla additiv tvåspråkighet och dra nytta av de positiva effekterna av denna tvåspråkighet"* (Lindberg, 2003, s.95)

Cummins (2017) refererar till forskning där tvåspråkighet har stärkt metaspråklig medvetenhet och inläring av nya språk. Med metaspråklig medvetenhet menar man insikter om själva språket, hur det är konstruerad och hur det fungerar. Den metalingvistiska medvetenheten har en viktig koppling till intellektuell utveckling, både i fråga om läsfärdighet och skolframgång allmänt (Lindberg, 2003, s.95).

Det finns många positiva samband mellan tvåspråkighet och olika kognitiva processer. Enligt Lindberg (2003) kan dessa samband ha olika förklaringar. En godtagbar förklaring kan vara att tvåspråkiga har en högre medvetenhet om språklig form och funktion i allmänhet eftersom de utsätts tidigare med språkets symboliska funktion. Forskarna Pearl och Lambert (1962), refererad i Lindberg (2003), ger en till förklaring. De anser att tvåspråkiga blir mera flexibla i sitt tänkande eftersom de kan variera mellan olika språk. Tvåspråkiga måste utveckla sitt verbala tänkande i högre grad än enspråkiga eftersom de redan tidigare kommer i kontakt med flera språk. Tvåspråkiga förmår att utnyttja språken som ett stöd för sitt tänkande. Detta nära samband mellan språk och tänkande kan ses i den ryske psykologen Vygotskijs språksyn. Inläringen av ett andraspråk kan enligt Vygotskij befria "barnets språkliga tänkande ur de konkreta språkliga formernas och företeelsernas fångenskap" (Vygotskij, 1999, refererad i Lindberg, 2003, s.96).

För att få en bättre helhetsuppfattning av temat för detta avsnitt kommer jag att ta upp och diskutera några för temat centrala begrepp.

Björk-Willén (2018) diskuterar begreppet *modersmål*. "Begreppet modersmål används i officiella styrdokument och avser där det språk som barn *först lär sig att kommunicera på*." (Björk-Willén, 2018, s.11). Även Martín-Bylund (2018) diskuterar begreppet modersmål och påpekar att det likställs ibland med förstaspråk eller det "starkare" språket. I enspråkiga familjer är modersmål lättare att benämna eftersom det är helt enkelt språket som pratas av alla. Enligt Martín-Bylund (2018) bygger begreppet i grunden på ett barns språkliga relation till sin mor. Björk-Willén (2018) hävdar att modersmål kan ses som ett problematiskt begrepp eftersom det antyder om att det bara skulle finnas ett modersmål. Begreppet kan anses problematisk i familjer var det talas flera språk eftersom barn kan ha flera modersmål beroende på föräldrarnas språkliga bakgrund (Björk-Willén, 2018, s.11–12).

I denna avhandling används begreppet modersmål på varierande sätt eftersom begreppet kan tyda på olika saker i olika sammanhang. Begreppet modersmål kan tyda på undervisning i barnets eget modersmål alltså första språket eller skolämnet modersmål och litteratur. Begreppet förtydligas i samband vid användning.

Begreppen *två-* och *flerspråkighet* är av central betydelse i denna avhandling och kräver därför en utförligare definition. I sin bok diskuterar Björk-Willén (2018) också begreppet tvåspråkig såväl som flerspråkig. Enligt henne används begreppen ofta synonymt och de beskriver i princip samma fenomen d.v.s. *”att en individ använder och, till olika grad, behärskar flera språk”* (Björk-Willén, 2018, s.12). Björk-Willén (2018) hänvisar till Skutnabb-Kangas (1981) som menar att flerspråkighet som begrepp kan gälla både individ och samhälle. På samhällsnivå kan flerspråkighet ses som en officiell tvåspråkig policy i länder som exempelvis Finland.

På individnivå kan flerspråkighet definieras *”[...] på flera olika sätt beroende på om man syftar på ursprung, kompetens, funktion eller attityder”* (Skutnabb-Kangas, 1981 refererad i Björk-Willén, 2018, s.12). Med ursprung anses vilket eller vilka språk man först lärt sig tala och kompetens hur väl man behärskar sina språk. Med funktion menas den egentliga användningen av språken och med attityder hur individen själv identifierar sig som flerspråkig. Björk-Willén (2018) påpekar att flerspråkighet kan anses som ett mera generöst begrepp än tvåspråkighet eftersom den innefattar både två- och flerspråkiga talare. I avhandlingen används båda begreppen omväxlande beroende på sammanhanget.

Martín-Bylund (2018) hävdar att rangordning av språken ofta är meningslöst. I flerspråkiga familjer är det inte alltid lätt att definiera vad som är föräldrarnas eller barnens modersmål, förstaspråk eller andraspråk men det spelar inte så stor roll. Ett centralt begrepp inom flerspråkighetsforskningen som även jag vill lyfta fram i min avhandling är *transspråkande*, ”translanguaging” på engelska. Björk-Willén (2018) refererar till García och Weis (2018) forskning där transspråkandet lyfts fram. Transspråkande innebär att flerspråkighet ses som norm. Barnets alla olika språk får komma till uttryck och i kombinationer. Det anses onaturligt att begränsa språkanvändningen utan istället uppmuntras användningen av alla språk. Cummins

(2007) menar att transspråkande är ett holistiskt synsätt på språk. Han anser att transspråkande kan gynna flerspråkiga barns språkliga kompetenser och kommunikation i en pedagogisk praktik.

Inom tvåspråkighetsforskningen har även begreppet *transspråkande utrymmen*, på engelska "translanguaging spaces", vuxit fram. Martín-Bylund (2018) refererar i sin artikel till García och Weis (2014) definition av dessa transspråkande utrymmen. Olika språk förekommer oftast inte i separerade kommunikationskanaler utan de används samtidigt och inflettade i varandra. Detta är fallet i många familjer som lever med flera språk, två- eller flerspråkighet blir rent av "modersmål". (Martín-Bylund, 2018, s.129)

Barnets språkliga kompetenser i de olika språken kan också vara svåra att rangordna. En intressant aspekt som Martín-Bylund (2018) lyfter fram är att språkförmågan kan variera från situation till situation och beroende på hur det språkliga umgänget ser ut. Både barn och vuxna kan vara bättre på att tala om vissa saker på ett språk och andra saker på ett annat språk. Skribenten ger ett målande exempel där det berättas att med mormor kan man tala på ett språk medan med kompiserna på fritiden på ett annat. Hemma med familjen kan språket vara annat än samhällsspråket som man förväntas kunna utanför hemmets väggar. Begreppet "styrkespråk" introduceras i Martín-Bylunds (2018) forskning som en beskrivning av fenomenet i fråga. *"Potentialen i begreppet består i att vad som är styrkespråk varierar med både tid och plats och inblandade personer vilket skapar andra möjligheter för att beskriva den språkliga kompetensen"*. (Martín-Bylund, 2018, s. 131). Med detta i åtanke är det viktigt att fundera på vilken språklig relation som den småbarnspedagogiska verksamheten och den grundläggande utbildningen har eller skapar med varje enskilt barn. Vilken språklig kompetens har instituten att erbjuda barnet och hur kan man hjälpa barnet att utveckla sina språk. (Martín-Bylund, 2018, s.131–133)

Begreppet andraspråk är också värt att bekanta sig ytterligare med. Enligt Björk-Willén (2018) betyder inte andraspråk per automatik att språket som syftas på är barnets i ordningsföljd andra språk. Med andraspråk kan man lika gärna syfta på det tredje språket, eller varför inte det fjärde språket barnet talar. Med andraspråk avser man vanligtvis ett språk som barnet vanligtvis inte talar i hemmiljön. Björk-Willén (2018) menar att andraspråket också kan stärkas och transformeras till att bli ett av

barnets modersmål. (Björk-Willén, 2018, s.11) I denna avhandling syftar begreppet andraspråk på barnets andra språk, vare sig det är barnets starkare språk, modersmål eller skolans och samhällets språk. Flerspråkiga barn har sina unika och olika starka språkliga kompetenser.

2.2 Flerspråkig identitet och språkmedvetenhet

Språk och identitet hör starkt samman. Både enspråkiga och flerspråkiga använder språket för identitetsskapandet. För flerspråkiga kan språkutvecklingen ske i olika takt. I olika skeden av livet kan de växlande språken vara olika starka. Användningen av termen *elev med annat modersmål* har ökat i den ikraftvarande läroplanen Grunderna för planen för den grundläggande utbildningen 2014 (hädanefter GLGU 2014), i jämförelse med den föregående läroplanen Grunderna för planen för den grundläggande utbildningen 2004 (hädanefter GLGU 2004). Mera om skillnaderna diskuteras i kapitel 2.3 som handlar om språkpolicy och språkmedvetenhet inom det finländska utbildningsväsendet.

Modersmål är inte ett oföränderligt begrepp för individen. Man kan identifiera sig med olika modersmål under olika skeden av livet. På individnivå kan ett andraspråk med tiden bli starkare än modersmålet eller få samma status som modersmålet. Enligt Björk-Willén (2018) är det också av stor betydelse vad en individ själv anser och upplever som sitt (eller sina) modersmål. Dessa självuppfattningar kan dessutom förändras över tid eller på grund av förändringar i livsomständigheter. Det påverkar också hur mycket man exponeras för eller använder sitt (eller sina) språk. (Björk-Willén, 2018, s.12)

Sopanen (2019) beskriver *Språkmedvetenhet* (language awareness) som ett mångsidigt och brett begrepp. I sin artikel diskuterar Sopanen (2019) hur pedagoger tänker kring begreppet språkmedvetenhet. Enligt Sopanen (2019) är pedagogerna medvetna om deras roll som språkmedvetna vuxna. Pedagogerna är också medvetna om vikten av att stödja barns språkliga medvetenhet i svenska och finska medan stöd i annan flerspråkighet ofta glöms bort. Alla språkbakgrunder borde tas i beaktande. På detta sätt kan man synliggöra flerspråkigheten. GSP 2016 betonar vikten av språkmedvetenheten eftersom den förväntas utmärka all undervisning. Sopanen (2019)

tar upp definitionen på språkmedvetenhet från Association for Language Awareness (ALA). ALA definierar begreppet på följande sätt: "Language Awareness can be defined as explicit knowledge about language, and conscious perception and sensitivity in language learning, language teaching and language use" (ALA, 2017). Definitionen tyder på att språkmedvetenhet är ett brett begrepp. Den handlar om utpräglad kunskap om språk men även om medvetenhet och känslighet för språk. Begreppet språkmedvetenhet kan tillämpas inom språkinläring och språkundervisning. (Sopanen, 2019)

Cenoz och Gorter (2017) refererad i Sopanen (2019) påpekar att begreppet omfattar mer än endast medvetenhet om språkets struktur. Skribenterna påpekar också att begreppet *språklig medvetenhet* (linguistic awareness) syftar i sin tur på en snävare betydelse om språkets form och funktion. Språklig medvetenhet kan syfta på morfologisk eller fonetisk kunskap. (Sopanen, 2019)

Enligt Hawknins (1999) refererad i Sopanen (2019) finns ett samband mellan språkmedvetenhet och flerspråkighet eftersom eleverna i en språkmedveten utbildning utmanas och uppmuntras till att ställa frågor om språk. Eleverna erbjuds möjligheter att diskutera kring språklig mångfald och på så sätt förebyggs språkliga fördomar och trångsynthet. (Sopanen, 2019)

2.3 Språkpolicy och språkmedvetenhet inom det finländska utbildningsväsendet

I Finland har vi två nationalspråk sedan år 1917. Detta innebär att alla finländska barn ska lära sig båda nationalspråken, det vill säga både finska och svenska. Under det senaste decenniet har Finland blivit alltmer mångspråkigt och detta syns också i styrdokumentet. (Sopanen, 2019)

Vad är språkpolicy? Enligt Puskás (2018) syftar begreppet på de lagar och riktlinjer som stiftas av och ansvaras för av företrädare för statliga myndigheter. Begreppet kan beskriva både *explicita*, alltså synliga och tydliga eller *implicita*, alltså utsagda regler som styr språkanvändningen i en viss kontext. Spolsky (2004) anser att språkpolicy

studeras även från ett dynamiskt perspektiv. Utöver det explicita skrivna riktlinjerna och lagarna så grundar sig språkpolycyn i oskrivna implicita regler, samhälleliga ideologier, sociala normer och de språkpraktiker som utvecklas i en viss miljö. De implicita reglerna grundar sig i värderingar, fördomar och attityder till olika språk eller språkliga sammanhang. (Puskás, 2018, s.142–143)

Enligt Spolsky (2004) kan språkpolicy delas in i tre delar av en helhet som påverkar och växelverkar med varandra: språkplanering, språkideologi och språklig praktik. Språkplanering syftar till de språklagar, styrdokument och regler som styr språkförhållandena i ett samhälle. Det innebär att synliga och tydliga övergripande regler som styr språkanvändningen inom t.ex. undervisningen fastställs. Språkideologi syftar på alla de idéer och uppfattningar om språk och språkanvändning som förekommer i samhället. Språklig praktik syftar till hur språk används i verkligheten och vilka språkliga val som individen gör. (Puskás, 2018)

Sopanen (2019) studerar hur småbarnspedagoger tolkar begreppet språkmedvetenhet och jämför slutligen dessa diskurser med hur GSP 2016 förhåller sig till begreppet. Pedagogerna påpekar att de behöver vara medvetna om barnets språkliga bakgrund men det är oklart hur det kunde rent praktiskt uppmärksamma annan flerspråkighet än den finska och svenska tvåspråkigheten eller stödja utvecklingen av alla barns flerspråkiga identitet. Enligt Sopanen (2019) kan denna osäkerhet bero på att pedagogerna inte är vana med andra språkbakgrunder än den finska eller svenska tvåspråkigheten. Osäkerheten kan också bero på avsaknad av fortbildning. Daghemmets språkpolicy kan också påverka sättet att betrakta språk. (Sopanen, 2019)

Sopanen (2019) påpekar att språkmedvetenhet är ett relativt nytt begrepp i de finländska läroplansgrunderna. Detta framkommer även tydligt i West (2016) forskning där det klart och tydligt presenteras hur användning av begrepp relaterade till flerspråkighet och språkmedvetenhet har ökat sedan den föregående läroplanen.

Intressant nog fokuserar pedagogerna i studien mest på tvåspråkighet i finska och svenska i diskursen kring två- och flerspråkighet, medan andra språk eller modersmål inte lyfts fram på samma sätt. Detta kan bero på pedagogernas personliga utgångspunkt som tvåspråkiga. Sopanen (2019) påpekar att diskursen kring två- och flerspråkighet

tyder på att det behövs mera kunskap om flerspråkighet. Pedagogerna behöver rent praktiska verktyg för att kunna stödja och bli medvetna om flerspråkighet i daghem. (Sopanen, 2019, s.12)

Behovet av fortbildning i språkmedvetenhet framkommer även inom lärarutbildningen, och detta behov har tagits upp i såväl finländska som internationella kontexter. Sopanen (2019) refererar till bl.a. Andrews (2007) som påstår att lärare som inte är språkmedvetna kan ha svårigheter att hjälpa elever bli språkmedvetna. I artikeln refereras även till Breidbach m.fl. (2011) och García (2017) studier som understryker vikten av att diskutera språkmedvetenhet redan under lärarutbildningen. (Sopanen, 2019, s.12)

2.3.1 Språkmedvetenhet i Grunderna för planen för småbarnspedagogik 2016

I styrdokumentet GSP 2016, tas begreppet språkmedvetenhet upp i kapitlen *Verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken* (kap. 3) och *Planering och genomförande av den pedagogiska verksamheten* (kap.4) (Sopanen, 2019). GSP 2016 framhäver att småbarnspedagogiken är en del av ett kulturellt föränderligt samhälle var kulturell mångfald ska ses som en resurs. Barnet ska ha rätten till det egna språket och den egna kulturen. Språkliga, kulturella och åskådningsmässiga mångfald ska tas tillvara och värdesättas. För att en kulturellt hållbar utveckling ska främjas förutsätts personalen ha kunskap om andra kulturer och förmåga att förstå företeelser ur olika perspektiv. (Utbildningsstyrelsen, 2016, s.32)

Första gången nämns begreppet språkmedvetenhet i kapitel 3 som beskriver verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken:

”I en språkmedveten småbarnspedagogik är man medveten om att språken är närvarande – hela tiden och överallt. Personalen förstår språkets centrala betydelse för barnens utveckling och lärande, för kommunikation och samarbete samt för identitetsskapande och delaktighet i samhället. Att synliggöra flerspråkigheten stödjer barnens utveckling i en kulturellt mångskiftande värld. Alla i personalen ska vara medvetna om att de är språkliga modeller för barnen och de ska fästa uppmärksamhet vid sitt eget språkbruk. Personalen ska uppmuntra barnen att använda språk på ett mångsidigt sätt. Barnens språkliga färdigheter ska beaktas och de ska ges tid och möjligheter att uttrycka sig i språkligt varierande situationer”. (GSP, 2016, s.31)

Av citatet framgår att språkmedvetenhet är ett brett begrepp som ska genomsyra allt som görs inom småbarnspedagogiken. Personalen ska vara medveten om flerspråkighet. Språket har stor betydelse för barnets utveckling och lärande men inte minst för kommunikation och identitetsskapande. Personalen kan stöda barnens språkmedvetenhet och språkliga medvetenhet genom att själv fungera som språkliga förebilder och genom att uppmuntra barnen att använda språk på varierande sätt. (Utbildningsstyrelsen, 2016, s.32)

I kapitel 4 som granskar planering och genomförande av den pedagogiska verksamheten ändras tyngdpunkten till språklig medvetenhet och pedagogernas roll som aktiva språkmedvetna vuxna betonas:

”Att iaktta olika språk i närmiljön stödjer utvecklingen av barnens språkliga medvetenhet. Personalen ska väcka och öka barnens intresse för talat och skrivet språk och småningom också för att läsa och skriva. Genom att iaktta och undersöka språk styrs barnens uppmärksamhet från ordens betydelse till språkets former och strukturer, bland annat till ord, stavelser och ljud.” (GSP, 2016, s.44)

GSP 2016 framhäver vikten av att synliggöra flerspråkigheten och detta betyder enligt Sopanen (2019) att beslutsfattare anser vikten av att ta hänsyn till flerspråkighet i verksamheten och i värdegrunden inom småbarnspedagogisk verksamhet för att stödja barnens språkmedvetenhet.

2.3.2 Språkmedvetenhet i Grunderna för planen för den grundläggande utbildningen 2014

Globaliseringen och förändringarna i samhället påverkar likaså grundskolan eftersom andelen människor med varierande modersmål och kulturell bakgrund i Finland har ökat. West (2016) påstår att dagens grundskola är allt mer mångkulturellt och flerspråkigt och detta syns även i styrdokumentet GLGU 2014. I hennes artikel har en jämförelse mellan den föregående läroplanen GLGU 2004 och den ikraftvarande GLGU 2014 utförts. Studien har fokuserat främst på en analys av termer med koppling till elever med invandrarbakgrund och speciell fokus har lagts på begrepp som flerspråkig(het), parallelspråkighet, språkmedveten(het) och språklig medvetenhet. (West, 2016, s.376)

Även GLGU 2014 påpekar vikten av globaliseringen: *"Skolan som en lärande organisation är en del av ett kulturellt föränderligt och pluralistiskt samhälle, där det lokala och det globala överlappar varandra"* (Utbildningsstyrelsen, 2014, s.27). Enligt Vitikka, Krokfors och Hurmerinta (2012) refererad i West (2016) är GLGU 2014 ett administrativt styrdokument som definierar vetande och inlärnin g utgående från kulturella synpunkter men erbjuder också läraren verktyg för det pedagogiska arbetet. Vid utvecklingsarbetet av en ny version av de nationella läroplansgrunderna beaktar man samhällets utveckling och den globala synvinkeln. Vidare utvecklas de lokala läroplanerna utgående från GLGU 2014. (West, 2016, s.377)

Intressant nog nämns termen *flerspråkig elev* sammanlagt tre gånger i GLGU 2014 medan GLGU 2004 saknar termen totalt. Termen flerspråkig kombineras även med andra fenomen, inte enbart med elever. Exempelvis alla gemenskaper och medlemmar i gemenskapen anses vara flerspråkiga. Dessutom nämns att flerspråkiga undervisningssituationer där lärarna och eleverna använder olika språk kan förekomma. GLGU 2014 uppmuntrar till användning av flerspråkighet som en resurs. Flerspråkighet omtalas som ett allomfattande tema och egenskap hos eleven som ska stödjas. Dessutom konstateras flerspråkighet som ett fenomen i den närliggande omgivningen: *"Som lärande organisation tar skolan tillvara och uppskattar landets kulturarv och nationalspråk samt den egna och omgivningens kulturella, språkliga, religiösa och åskådningsmässiga mångfald"* (Utbildningsstyrelsen, 2014, s.28). (West, 2016, s.383)

Enligt West (2016) är språkmedvetenhet ett tema som upprepas många gånger i den ikraftvarande GLGU 2014. Termen *språkmedveten* nämns fyra gånger och *språkmedvetenhet* nämns 78 gånger. Detta är en stor förändring gentemot GLGU 2004 var termen *språkmedveten* inte nämns alls och *språkmedvetenhet* nämns enbart två gånger. Begreppen språkmedveten eller språkmedvetenhet definieras dock inte i styrdokumentet. I GLGU 2014 nämns termen språkmedvetenhet ofta som något som eleven ska vidareutveckla. Enligt West (2016) kan betoningen av flerspråkighet och språkmedvetenhet på termnivå tyda på att språket i undervisningen kommer få en större roll och uppskattas högre i framtidens undervisning. (West, 2016, s.384–345)

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet behandlas i kap 4 *Verksamhetskulturen i en enhetlig grundläggande utbildning*. GLGU 2014 påpekar att skolan ska ta tillvara och uppskatta landets kulturarv och nationalspråk. Dessutom ska den egna och omgivningens kulturella, språkliga, religiösa och åskådningsmässiga mångfald betraktas.

”Flerspråkighet är en form av kulturell mångfald. Varje gemenskap och varje medlem i gemenskapen är flerspråkig. Det ska vara naturligt att använda olika språk parallellt i skolans vardag och språk ska värdesättas. I den språkmedvetna gemenskapen diskuteras attityder gentemot språk och språkgrupper och man förstår språkets centrala betydelse för lärandet, för kommunikation och för samarbete samt för identitetsskapandet och integreringen i samhället. Varje läroämne har sitt eget språk, textbruk och begreppssystem. De olika vetenskapsgrenarnas språk och symbolsystem öppnar olika perspektiv på samma fenomen. Undervisningen ska gå från vardagsspråk mot mera abstrakta begrepp. I en språkmedveten skola är alla vuxna både språkliga modeller och språklärare i det läroämne de undervisar.” (Utbildningsstyrelsen, 2014, s.28)

Rätten till det egna språket och den egna kulturen anses som en grundrättighet och i skolan ska man medvetet arbeta utgående ifrån detta. GLGU 2014 hänvisar till en språkmedveten skola där flerspråkighet värderas och pedagogen roll som språklig modell betonas. Elevernas språkmedvetenhet ska kontinuerligt stödjas. Dessutom påpekas att elevernas varierande språkbakgrund ska uppmärksammas och beaktas i all undervisning. (Utbildningsstyrelsen, 2014)

West (2016) påpekar att termen *språklig medvetenhet* inte används synonymt med termen *språkmedvetenhet* men skillnaden anses vara otydlig. West (2016) refererar till Hägerfelth (2011) som menar att språklig medvetenhet hos elever utvecklas när läraren har kunskaper att diskutera språket och texter explicit. Inom läroämnet modersmål och litteratur i GLGU 2014 nämns stödjande och utveckling av språklig medvetenhet som ett av läroämnets uppdrag (Utbildningsstyrelsen, 2014, s.160). Att utveckla sin språkliga medvetenhet nämns också som mål för undervisningen när det gäller läroämnet A-lärokursen i finska, samiska samt främmande språk (West, 2016). I GSP 2016 nämns språklig medvetenhet som ett av språkutvecklingens sex centrala delområden. Personalen uppmuntras till att väcka och öka barnens intresse för talat och skrivet språk (Utbildningsstyrelsen, 2016).

3 Föräldrasamverkan

I detta kapitel behandlas föräldrasamverkan i flerspråkiga och månkulturella sammanhang. Jag formar en teoretisk referensram och behandlar språkliga relationer och samarbete med föräldrar. Vidare diskuteras föräldrasamverkan ur det finländska perspektivet genom att granska läroplanen för småbarnspedagogik och grundläggande utbildning närmare. Slutligen diskuteras interkulturella förhållningssätt som grunden för den pedagogiska verksamheten.

3.1 Språkliga relationer och föräldrasamverkan

Det finns en stor variation vad det gäller språklig policy inom familjen och hurdana förväntningar som framkommer gällande språk inom dagvården och förskolan. Martín-Bylund (2018) påpekar att den språkliga medvetenheten i vissa familjer kan vara hög och de språkliga idealen tydliga. I andra familjer kan språk(en) spela en mer dämpad roll. Martín-Bylund (2018) hänvisar till Cummins (2000) som påstår att fenomenet två- eller flerspråkighet beskrivs i positiva termer i socioekonomiskt starka utbildningssammanhang eller familjer. I socioekonomiskt svagare sammanhang får fenomenet oftast en mer negativ ton. Detta har skapat en föreställning om att tvåspråkighet skulle vara *”bra för de rika men dåligt för de fattiga”* då en *”lyckad” tvåspråkig kompetens kan tyckas ställa specifika krav på föräldrars språkliga medvetenhet, tid, resurser och målinriktade fokus* (Cummins, 2000, refererad i Martín-Bylund, 2018, s.135).

Martín-Bylund (2018) hänvisar till García och Weis (2014) forskning som hävdar att pedagogiska miljöer där pedagogerna lyckats skapa en öppenhet kan vara gynnsamma vid inläring av ett nytt språk. Som exempel på sådana omväxlande språkliga sammanhang nämns *transspråkande som pedagogik*, på engelska *”translanguaging as pedagogy”*. Inom transspråkande pedagogik ses språkande och kunnande som ömsesidiga och väsentliga processer för språkinläringen och barn tillåts använda alla sina språkliga resurser för att agera och tänka. Samtidigt är det viktigt att fundera på pedagogens roll i ett sådant arbetssätt. Det kan uppstå problem ifall pedagogerna saknar språkliga kompetensen. Som pedagog är det viktigt att tänka på samarbetet

mellan transnationella familjer och daghemmets verksamhet. Med transnationella familjer menas flerspråkiga familjer. (García & Wei, 2014 refererad i Martín-Bylund, 2018, s.135)

Inom Pesch (2018) studie undersöktes vilka åsikter om flerspråkighet som pedagogerna och föräldrarna uttrycker och hur dessa skapar möjlighet till samarbete för att utveckla barnets språkliga kompetenser. I studien refererar Pesch (2018) med flerspråkiga barn till barn som växer upp med flera språk, med endera en eller båda föräldrarna som talar ett annat språk än norska eller tyska som sitt modersmål.

I pedagogernas intervjuer framkommer det att modersmålet anses vara det bästa språket för familjekommunikation. Med modersmål menas i detta samband föräldrarnas modersmål. Det är på daghemmets ansvar att informera föräldrarna om betydelsen av att använda sitt eget modersmål med barnet där hemma. Modersmålet, eller barnets första språk, utgör en grund för barnets språkutveckling och identitet. (Pesch, 2018)

En annan aspekt som framkommer i studien är att föräldrarna uppmuntras till att använda sina språk i daghemmet för att bidra till en språklig mångfald i miljön. Pesch (2018) anknyter detta med diskursen om att synliggöra daghemmet som en flerspråkig arena. Pedagogerna påpekar att föräldrarnas delaktighet, eget ansvar och stolthet är viktiga aspekter. Utöver att synliggöra daghemmet som en flerspråkig miljö ska föräldrarnas språkbruk konkretisera och visualisera det flerspråkiga samhället samt bidra till en stolthet över den egna språkliga bakgrunden. Föräldrarna betraktar daghemmets språkliga mångfald som en positiv aspekt i deras barns språkutveckling. (Pesch, 2018)

Även Ladberg (2000) påpekar vikten av att ha flerspråkiga förebilder och föräldrar är alltid viktiga förebilder för sina barn. För att lyckas i samhället behöver barnet både sin familjs språk och samhällets språk. En stor del av all social inläring sker genom att barnet följer sina förebilder. Dessutom utgör de viktiga vuxnas samarbete en modell för barnet att följa. Samarbete mellan pedagoger och mellan pedagoger och föräldrar fungerar som förebild för barnen. Därför är det av ytters stor vikt att skapa en respektfull och fungerande samarbete mellan pedagogen och vårdnadshavaren. (Ladberg, 2000, s.218)

I Pesch (2018) studie poängterar pedagogerna också upplevda utmaningar i arbetet med flerspråkiga barn och samarbete med deras vårdnadshavare. Här påpekar de flesta pedagoger på de språkliga utmaningarna i kommunikationen eller på olika syn på barn, uppfostran eller daghemmet.

Föräldrar anser flerspråkighet som önskvärt och som en individuell resurs för barnen, både språkligt och socialt. De anser att kollektiv flerspråkighet på daghemmet kan berika och stärka den individuella flerspråkigheten. Vissa föräldrar uttrycker en önskan om att inkludera barnets andra språk i större utsträckning och menar att föräldrarna kunde mera aktivt delta genom att bidra med förslag till daghemmets språkpraxis (Pesch, 2018). Enligt Ladberg (2000) stärker det barnets identitet att inkludera familjer i undervisningen.

3.2 Samverkan med föräldrar med invandrarbakgrund

Wedin och Warström (2018) diskuterar om samarbete och relationer med nyanlända föräldrar i samband med tambursamtalen inom småbarnspedagogisk verksamhet. Tambursamtal sker i samband med hämtning eller lämning av det egna barnet. Wedin och Warström (2018) påpekar vikten av dessa samtal. Föräldrarna känner sig trygga av att veta att det egna barnet har det bra. I artikeln beskrivs nyanlända som personer som nyligen anlänt till Sverige och kan än så länge inte tala svenska. Forskningens resultat kan tillämpas till den finländska samhällssituation eftersom det förekommer nyanlända familjer vars föräldrar inte talar samhällsspråket/språken. Den stora frågan som ställs är hur ska pedagogerna skapa en lyckad samverkan trots avsaknad av gemensamt språk samt hur kan problematiska situationer i form av kulturella skillnader övervinnas? (Wedin & Warström, 2018 s.107)

Wedin och Warström (2018) understryker att samverkan mellan pedagogerna och nyanlända föräldrar är en avgörande faktor för nyanlända barns integration i daghemmet. Samtalen som utförs i tamburen utgör en viktig länk mellan daghemmet som institution och familjen, inte minst för nyanlända familjer. Enligt Björk-Willéns (2013) forskning hänvisad i Wedin och Warström (2018) är det ”[...] viktigaste tillfället för utbyte av information eftersom det har betydelse för barnets välmående

och säkerhet.” (Wedin & Warström, 2018, s.108). Problematik kan uppstå när språkkunskapen inte räcker till och ett gemensamt språk för diskussion saknas. Björk-Willéns (2013) studie visar att både daghemmets personal och föräldrarna använde sig av både verbala och icke-verbala tillvägagångssätt för att uppnå ömsesidig förståelse. (Wedin & Warström, 2018, s.108)

Enligt Wedin och Warström (2018) studie framträder brister i interaktionen mellan nyanlända föräldrar och pedagogerna. I observationerna framkommer att föräldrarna visade på olika sätt att de sökte kontakt med daghemmets personal men trots sina försök uppmärksammades de ej i tillräcklig grad. Å andra sidan betonade personalen om vikten av att ha ett gott samarbete med de nyanlända föräldrarna men hävdade att föräldrarnas bristande kompetens i det svenska språket utgjorde ett hinder för interaktionen. Även föräldrarnas bristande kunskap om vad förskolan handlar om ansågs som ett hinder. Denna motsägelse kunde urskiljas och enligt Wedin och Warström (2018) tyder det på en omedvetenhet hos pedagogerna om hur daghemmets normer och värderingar kan påverka i praktiken. Normerna och värderingarna kan fungera utestängande gentemot de nyanlända föräldrarna och diskriminerande effekter kan uppstå trots att pedagogernas avsikter är motsatta (de los Reyes & Mulinari, 2005, refererad i Wedin & Warström, 2018). Ifall diskriminerande effekter uppstår kan det påverka de nyanlända föräldrars förutsättningar att ta del av, medverka och påverka sina barns vardag i daghemmet. (Wedin & Warström, 2018, s.109)

Wedin och Warström (2018) diskuterar vikten av självreflektion hos pedagogerna och reflektioner kring daghemmet som institution för att upptäcka problematiska maktstrukturer som skapar utsatthet. Exempelvis språk, kultur eller etnicitet kan ge upphov till maktbärande kategorier. *”Maktbärande kategorier är kategorier som tilldelas människor i ett sammanhang och som innebär mindre eller mer makt”* (Wedin & Warström, 2018, s.110). Ifall samverkan inte fungerar uppstår informationsklyftor mellan föräldrarna och pedagogerna. Orsaker kan vara låga förväntningar på föräldrarna eller antaganden om föräldrarnas bristande förmåga att ta in mycket information. (Wedin & Warström, 2018, s.110)

Wedin och Warströms (2018) observationer visar att personalen talar mindre med nyanlända föräldrar jämfört med de övriga föräldrarna. Dessutom konstaterades att de

nyanlända föräldrarnas kontaktsökande inte uppmärksammades lika ofta. Inom småbarnspedagogisk verksamhet och inom den grundläggande utbildningen är det av stor vikt att utveckla ett interkulturellt förhållningssätt och normkritiskt tänkande. Detta medför en utveckling av arbetsformer så att den kulturella och språkliga mångfalden uppskattas och tas tillvara. För att synliggöra de framträdande maktstrukturerna behövs en kritisk granskning av de egna normerna och värderingar. Genom att ifrågasätta de egna uppfattningarna kan man synliggöra fördomar, stereotyper, diskriminering och social orättvisa. (Wedin & Warström, 2018, s.111)

Björk-Willén (2013) lyfter upp tre olika nivåer att se på maktsymmetri: mellan institution och familj, mellan majoritets- och minoritetsspråk och mellan olika typer av samtal som uppstår på grund av varierande och rådande förutsättningar. Björk-Willén (2013) hävdar att vid möten mellan pedagogerna och föräldrarna kan vissa normer om föräldraskap relateras till maktfrågor. Pedagogerna kan betrakta vissa former att föräldrabeteende som goda, medan andra kan betraktas som mindre goda. Som exempel ger Björk-Willén (2013) daghemspersonalens och föräldrarnas varierande syn på barnens klädsel.

”I mötet mellan mellan förskolepersonal och föräldrar kan förutfattade meningar och stereotyper medföra att individer tillskrivs identiteter som ger hög eller låg status” (Wedin & Warström, 2018, s.111). Missuppfattningar kan ske från båda hållen och det är därför ytterst viktigt att bli medveten om de existerande maktrelationerna. Det är viktigt att medvetandegöra personalen eftersom missuppfattningarna kan försämra kommunikationen. Wedin och Warström (2018) påpekar att nyanlända föräldrarna kommer från varierande bakgrunder och de har kanske tidigare mött på samhällssystem där myndigheter, rutiner eller normer inte ifrågasätts. Föräldrarna kan anse det svårt att ifrågasätta sådan som de inte begriper fullständigt samtidigt som daghemspersonalen kan tolka denna ovana att ifrågasätta vissa normer som brister i föräldraskap. (Wedin & Warström, 2018, s.111)

Även Bouakaz (2006) diskuterar det mångfaldiga och komplicerade begreppet föräldrasamverkan. Bakom ett dåligt fungerande samarbete mellan hem och skola i de mångkulturella skolmiljöerna kan ligga missförstånd, språkbarriärer, klassfrågor, fördomar eller till och med okunskap. Samarbete fungerar inte alltid okomplicerat

oavsett föräldrarnas eller lärarens önskan. Bouakaz (2006) studie visar att föräldrarna saknar kunskap om skolväsendet men visar stor vilja att lära sig för att kunna ta del av och hjälpa sina barn i deras skolgång. Lärarna i sin tur talar om olika typer av hinder som försvårar föräldrarnas delaktighet i skolvardagen. Utöver språkliga brister anses kulturella och religiösa faktorer påverka samverkan. Föräldrarna saknar rådgivning och skriftligt material om skolsystemet på sitt eget språk och dessutom lyckas inte lärare alltid hitta lämpliga strategier för att engagera föräldrarna. (Bouakaz, 2006, s.99–102)

Även Bouakaz (2006) anser att kulturella och sociala barriärer kan skapa svårigheter för samarbete. Dessa olikheter kan handla om avvikelser i värderingar, normer, religion eller traditioner mellan föräldrar och lärare. Bouakaz (2006) hänvisar till Lahdenperäs (1997) studie där lärares föreställningar gentemot elever med invandrarbakgrund undersöktes. Intressant nog fann de flesta lärare att orsaken till elevernas skolsvårigheter var föräldrarna. I Lahdenperäs (1997) undersökning ansågs fädernas beteende avvika mest från normer som var acceptabla i skolan. Fäderna råkade därför mest ut för diskriminering och förutfattade meningar. Mammorna fick mera sympati av lärarna även om de ansågs ibland som okunniga och elaka. Lärarna menade att föräldrarna var i behov av kunskap om föräldraskap och att de var för strikta i sina egna synpunkter eller oengagerade i barnets skolgång. Lahdenperä (1997) påpekar att det är viktigt att ta hänsyn till föräldrarnas bakgrund och skapa ett respektfullt partnerskap för att stöda barnets skolgång och utbildning. Olika etniska grupper ska behandlas jämlikt i diskussioner som rör barnet och olika typer av interkulturella pedagogiska strategier ska tillämpas. Föräldrar är viktiga vuxna för deras barn och ska respekteras så att barnen får möjlighet till en fungerande skolvardag. (Lahdenperä, 1997)

Enligt Bouakaz (2006) kan man se på samverkan ur lärarnas synvinkel och ur föräldrarnas syn på sin roll. När lärarna diskuterar föräldrasamverkan menar de ett föräldrarna ska vara engagerade och använda sina resurser både hemma och i skolan.

”Lärarna menar att föräldraengagemang bör kännetecknas av att föräldrarna skapar en aktiv relation med skolan och att de regelmässigt bör delta i möten eller upprätta kontakter med lärarna, förvissa sig om att barnet sköter skolarbetet tillfredsställande,

diskutera eventuella funderingar med lärarna samt be om lärarnas råd då de känner behov av det.” (Bouakaz, 2006, s.106)

Den skolfokuserade formen av föräldraengagemang innebär att föräldrarna kan besöka skolan och delta i möten och andra aktiviteter. Det hemfokuserade föräldraengagemanget innebär att föräldrar tar del i barnets skolgång och uppmuntrar barnen i studierna. Föräldrarna ska även stimulera barnens lärande. I Bouakaz (2006) studie påpekade lärarna också att föräldrarna bör aktivt uppfostra sina barn och tillgodose deras behov. Föräldrar ska se till att barn kommer hela, rena och prydliga till skolan. (Bouakaz, 2006)

Bristen på skolfokuserad samverkan beror på olika faktorer. Föräldrarna kan betrakta skolan som lärarnas angelägenhet och skolan anses ha hela ansvaret för undervisningen. Föräldrar med invandrarbakgrund kan ha omväxlande erfarenheter av auktoritära skolsystem i hemlandet. Föräldrarna kan vara vana med att skolans arbete inte ifrågasätts och föräldrarna förväntas inte lägga sig i skolans arbete (Bouakaz, 2006; Wedin & Warström, 2018). Det är dock en brist från skolans sida att inte lyckas på ett lämpligt sätt informera föräldrarna om dess organisation och pedagogiska metoder. Brist på information försvagar föräldraengagemanget och deras roll i samhället överlag. (Bouakaz, 2006, s.107)

I studien framträder en oro över konflikter mellan normer och värderingar i skolan och i hemmet. Familjerna med varierande etniska bakgrund uttrycker en oro över att deras barn förlorar föräldrarnas kultur, samtidigt som föräldrarna inte vet hur de ska anpassa sig till det nya samhället omkring dem. Föräldrar oroar sig över hur de kan överföra sina egna normer och värderingar till sina barn, samtidigt som de själv inte lyckas integrera sina normer och värderingar i de som råder i det nya samhället. Detta kan skapa konflikter och spänningar för barnen både hemma och i skolan. (Bouakaz, 2006, s.108)

Bouakaz (2006) studie ger förbättringsförslag för att främja samverkan mellan hem och skola. Förändring mot det bättre kan utvecklas genom förbättrade pedagogiska metoder. Med dessa menas passande pedagogiska metoder som tar minoritetsföräldrars behov i hänsyn. Bouakaz (2006) påpekar att genom att synliggöra

och granska attityder, normer och föreställningar hos personalen kan en bättre samverkan främjas. Han menar att också föräldrarna ska granska sina attityder och föreställningar för att skapa en bättre relation med skolans personal. Föräldrar och lärare har utmanande roller att uppfylla. Dessa roller är i förändring då olika livserfarenheter, uppfostringsmetoder och uppfattningar om demokrati ska mötas. Skolans uppgift är att ta hänsyn till en etisk problematik som gäller ojämlika maktförhållanden och skilda klasstillhörigheter. (Bouakaz, 2006, s.115)

”Föräldrarnas bristande engagemang i mångkulturella skolmiljöer är ingen invandrarfråga, det vill säga deras bristande engagemang handlar inte om etnicitet utan snarare om dessa föräldrar oftast saknar verktygen i form av ett kulturellt, socialt eller ekonomiskt kapital (Bouakaz, 2006, s.120). Föräldrar bryr sig om sina barn och önskar att det ska gå bra för dem oavsett etnisk, religiös eller kulturell bakgrund. Bouakaz (2006) liknar ett bristfälligt samarbete mellan hem och skola som en dragkamp om barnets bästa istället för en respektfull relation med ömsesidig tillit. Det kan handla om olikheter i bl.a. värderingar, normer, traditioner eller synen på skolan som resultera i spänningar. Spänningar mellan hemmet och skolan kan förhindra båda sidorna för att skapa en fungerade arbetsrelation. Arbetsrelationen ska baseras på samarbete och ömsesidig förståelse.

Dessa spänningar skapar en större skillnad mellan hem och skola. *”Barnen i mångkulturella skolmiljöer pendlar dagligen mellan minst två olika världar: föräldrarnas respektive skolans”* (Bouakaz, 2006, s. 123). De normer, värderingar, traditioner och kunskaper som barnet förvärvar hemifrån är inte alltid av värde i skolan, samtidigt som det kan vara svårt att förmedla skolans ärenden till föräldrarna. Detta kan leda till att barnet upplever en dubbel ensamhet. Vare sig skolan eller hemmet värdesätter barnets hela kunskapspotential och en känsla av ensamhet kan uppstå. Enligt Bouakaz (2006) skulle lärarna och föräldrarna tillsammans kunna lindra denna dubbla ensamhet genom en fungerande tvåvägskommunikation. Det är viktigt att barnet känner sig fri att tala med båda parter likvärdigt. (Bouakaz, 2006, s.123)

3.3 Föräldrasamverkan inom det finländska utbildningsväsendet

Det nationella centret för utbildningsutvärdering utförde en omfattande nationell utvärdering år 2012–2015 angående studerande med invandrarbakgrund i det finländska utbildningssystemet. Utvärderingen inkluderade småbarnspedagogiska verksamheten, grundskolan samt andra stadiets yrkesutbildning och gymnasieutbildningen i Finland. Samarbete med vårdnadshavare och stöd från familjer behandlas som ett centralt tema i undersökningen. (Pirinen, 2015)

Enligt lagen om grundläggande utbildning (628/1998, 3 §) ska för- och grundläggande utbildning genomföras i samarbete med hemmen. Även i läroplanen för småbarnspedagogik och grundläggande utbildning betonas vikten av samarbete för att stöda barnets heltäckande mognad, utveckling och lärande. En ömsesidig samverkan med hemmet ökar pedagogens och elevens förståelse för varandra och underlättar undervisningsplaneringen och utförandet av undervisningen. Vårdnadshavare ska i sin tur få information om daghemmets eller skolans läroplan, hur organisering av undervisningen går till, elevvården och om sina möjligheter till att delta i samarbete mellan hem och skola. (Pirinen, 2015)

I utvärderingen kunde en skillnad mellan den finskspråkiga utbildningen och inom den svenskspråkiga utbildningen urskiljas när det gäller samarbete med vårdnadshavarna. Inom svenskspråkig utbildning anordnas inte i lika stor utsträckning skilda föräldramöten med vårdnadshavare till barn med invandrarbakgrund inom småbarnspedagogiken och grundläggande utbildning jämfört med den finskspråkiga utbildningen. Intressant nog anser man inom förskole- och grundläggande undervisning att det vore ganska nödvändigt att ordna skilda föräldramöten för vårdnadshavare med invandrarbakgrund. (Pirinen, 2015)

”Däremot har vårdnadshavarna inom den svenskspråkiga utbildningen möjlighet att få uppgifter om de lärandes utveckling och inläring på sitt eget språk betydligt oftare än inom den finskspråkiga utbildningen, [...]” (Pirinen, 2015, s.217). Speciellt inom småbarnspedagogik betonas vikten av att samarbete är mycket nödvändigt. Inom den grundläggande utbildningen anses denna samarbetsform ganska nödvändig. (Pirinen, 2015)

Undersökningen lyfter fram frågor om stöd för lärande, erbjudan av information och användning av tolktjänster. Det framkommer en stor skillnad i hur finskspråkiga och svenskspråkiga anordnare av undervisning och utbildning använder olika informationsmetoder. Alla finskspråkiga anordnare av undervisning och utbildning som deltagit i undersökningen översätter informationsmaterial till invandrarfamiljernas hemspråk. Däremot översätter endast en tredjedel av de svenskspråkiga anordnarna informationsmaterial till andra språk. Inom förskole- och grundläggande utbildning anses trots allt att behovet av översättningsarbete är ganska stort. Nästan alla av de finskspråkiga anordnarna meddelar att de försäkrar sig att informationen har nått fram till familjerna genom att exempelvis ringa upp. De svenskspråkiga anordnarna var inte lika insatta i detta tillvägagångssätt, enbart 76 procent av anordnarna försäkrar sig att informationen nått fram och 15 procent meddelar att de inte känner till den möjligheten. Inom grundläggande utbildning anses det enligt utvärderingen finnas ett stort behov av att anpassa informationsmaterial till invandrarfamiljernas kunskapsnivå. (Pirinen, 2015)

Det är naturligt att behov av tolktjänster betonas inom småbarnspedagogik och grundläggande utbildning eftersom samverkan med hemmet är viktigt. Inom småbarnspedagogik anser man att tolkarnas tillgänglighet och kompetens är god samt att resurserna är tillräckliga. Man anser att invandrarbarns och deras familjers behov kan tillgodoses väl med de tolktjänster som finns tillgängliga. Trots det påpekas att mera resurser för tolktjänster och tillgängliga tolkar behövs. Inom grundläggande utbildning prioriteras inte tolktjänster lika högt. Enligt undersökningen kan detta bero på tillräckliga resurser för tolkservice eller eventuellt att rutinerna för när tolkar kan användas är otydliga för pedagogerna. Inom förskole- och grundläggande utbildning bedöms det ganska nödvändigt att tilläggsåtgärder görs inom användning av tolkar. (Pirinen, 2015)

Även i Wedin och Warströms (2018) undersökning diskuteras tolkarnas betydelse för att underlätta interaktionen mellan pedagogerna och nyanlända föräldrar som saknar ett gemensamt språk. Undersökningen anser att vid första mötet är det nödvändigt med tillgång till tolk men sådana fanns inte alltid tillgängliga. Olika andra stödåtgärder användes för att underlätta interaktionen, bl.a. bildstöd, kroppsspråk och digitala verktyg. Pedagogerna berättade också att de vid interaktion med nyanlända föräldrar

anpassade sitt språk, talade långsamt och undvek att använda svåruppfattade ord. Pedagogerna påpekade att brist på översättningshjälp gällande informationsbrev och användning av tolk vid utvecklingssamtal kunde medföra problem. Vissa pedagoger i undersökningen hävdar att föräldrarna motsatte sig för användning av tolk. En förklaring till detta kan vara att användning av tolk anmärker på en uppfattad brist på språkkunskap. *”Att tillkalla tolk mot föräldrarnas vilja kan utgöra en form av maktutövande som kan leda till bristande tillit mellan hem och förskola”* (Wedin & Warström, 2018, s.118). Wedin och Warström (2018) refererar till Dueks (2017) forskning som lyfter upp rollförändringen som sker mellan föräldrar och barn ifall barnen får agera som tolkar åt sina föräldrar. Duek (2017) påpekar att detta är ett alltför stort ansvar att lägga på barnet och därför borde tolk användas vid viktig informationsbyte. Samtidigt fräntas föräldrarna sin roll som kompetenta och ansvarstagande. Genom en fungerande samverkan anses användandet av tolk som nödvändigt för att möjliggöra interaktion av båda parter. (Wedin & Warström, 2018)

3.3.1 Föräldrasamverkan i Grunderna för planen för småbarnspedagogik 2016

I styrdokumentet GSP 2016 tas föräldrasamverkan upp i kapitel 3.3 *Samarbete inom småbarnspedagogiken*. Enligt lag om småbarnspedagogik 3 § 1 mom. 10 punkten spelar samarbetet med vårdnadshavarna en viktig roll. Målet är att personalen och vårdnadshavarna ska tillsammans främja barnets uppväxt, utveckling och inläring på ett sunt och tryggt sätt. Samarbetet ska utmärkas av en ömsesidig förtroende, jämlik kommunikation och ömsesidig respekt. *” En förtroendefull atmosfär skapar förutsättningar för samarbete mellan vårdnadshavarna och personalen också i utmanande situationer, till exempel då det finns anledning till oro om barnets välbefinnande ”* (Utbildningsstyrelsen, 2016, s.35).

GSP 2016 konstaterar vikten av att diskutera värderingar, mål och ansvar inom det fostrande arbetet med både personalen och vårdnadshavarna. Frågor som gäller vårdnad och föräldraskap ska betraktas. Av personalen förutsätts initiativtagande och aktivitet gentemot samarbetet. Familjernas mångfald ska också uppmärksammas. Enligt språklag 18 § (423/2003) och utlänningslag 203 § (301/2014) ska vid behov en

tolk användas för att säkerställa att alla parter blir förstådda. (Utbildningsstyrelsen, 2016, s.35)

”Det är viktigt att personalen och vårdnadshavarna utbyter information om barnens dagliga upplevelser” (Utbildningsstyrelsen, 2016, s.35). Genom att dela iakttagelser och diskussioner om barnets dag skapas trygghet och välbefinnande. Samarbetets vikt poängteras särskilt vid övergångsskedena, t.ex. då barnet börjar i förskoleundervisning. I GSP 2016 redovisas om vårdnadshavarnas rätt till att få delta i planering och utveckling av målen för den småbarnspedagogiska verksamheten och det fostrande arbetet tillsammans med personalen och barnen. (Utbildningsstyrelsen, 2016, s.35–36)

3.3.2 Föräldrasamverkan i Grunderna för planen för den grundläggande utbildningen 2014

I styrdokumentet Grunderna för planen för den grundläggande utbildningen 2014, tas samarbete mellan hem och skola upp i kapitel 5.2 *Samarbete*. Enligt lagen om grundläggande utbildning 47 a § 1 mom. (1267/2013) ska undervisningen genomföras i samarbete med hemmen. Målet med samarbete är att stöda undervisningen och fostran så att varje elev får undervisning och stöd enligt sin utvecklingsnivå och sina behov. Genom samarbete främjas elevernas välmående, trygghet och sunda utveckling. Det anses som en central del i skolans verksamhetskultur att vårdnadshavarna får möjlighet att vara delaktiga och utveckla skolarbetet. (Utbildningsstyrelsen, 2014, s.36)

GLGU 2014 påpekar att huvudansvaret för barns fostran ligger hos vårdnadshavaren. Det är även på vårdnadshavarens ansvar att se till att läroplikten fullgörs. *”Skolan ska stödja hemmens fostrande uppgift och svara för elevens undervisning och fostran i skolan”* (Utbildningsstyrelsen, 2014, s.36).

Det är på utbildningsanordnarens ansvar att utveckla förutsättningar för samarbete mellan hem och skola. Samarbetet ska utmärkas av förtroende, jämlikhet och ömsesidig respekt. Familjernas mångfald och behov av information och stöd ska

uppmärksammas. Av personalen förväntas aktiv och personlig kontakt med vårdnadshavarna. Interaktionen ska vara mångsidig. (Utbildningsstyrelsen, 2014, s.36) För att kunna uppfylla sin fostrande uppgift, har vårdnadshavarna rätt till information om hur deras barns lärande och växande framskrider. ” *Centrala frågor som gäller undervisningen, till exempel läroplanen, målen för lärandet, lärmiljöer och arbetssätt, stöd för lärandet och elevvård, bedömning och betyg samt om val i samband med studierna och om olika evenemang under läsåret ska diskuteras med vårdnadshavarna* ” (Utbildningsstyrelsen, 2014, s.37). GLGU 2014 påpekar att vårdnadshavarna ska ges möjlighet att delta i planering, utvärdering och utveckling av målen för skolans verksamhet och fostrande arbete tillsammans med skolans personal och elever. Vårdnadshavarna får också bekanta sig med skolans vardag. Dessutom påpekas att ”*En gemensam diskussion om värderingar lägger grund för ett gemensamt fostringsarbete*” (Utbildningsstyrelsen, 2014, s.37).

3.4 Interkulturella förhållningssätt inom pedagogisk verksamhet

Lorentz (2013) introducerar begreppet interkulturell som en beskrivning av hur personer integrerar och kommunicerar med varandra. I dagens skola bemöter lärare elever från olika kulturer och därför är det viktigt att ha kunskap om interkulturell pedagogik. Lorenz (2013) anser att lärare ska ha förståelse för elevers kulturella identitetsformering och detta uppnås genom att erbjuda en mångsidig lärarutbildning som uppmärksammar olika perspektiv på fenomen som lärandet, identitet, etnicitet, medborgarskap och mångfald. Skolan har en stor betydelse för elevernas integration i det mångkulturella samhället. (Lorentz, 2013, s.54)

”*Ett interkulturellt förhållningssätt handlar om öppenhet mot den mångfald av språk och kulturer som barn och föräldrar representerar*” (Lorentz, 2013). Inom Wedin och Warströms (2018) forskning iaktogs detta i pedagogernas nyfikenhet och vilja att lära känna barnens hemkulturer och språk. Pedagogerna har vilja att samverka med föräldrar och barn genom att värdesätta deras erfarenheter, åsikter och värderingar. I studien konstaterade flera pedagoger att de gärna vill lära sig mera om olika kulturer. För att motverka skadliga maktstrukturer mellan hem och daghem krävs interkulturell medvetenhet. Pedagogens uppgift är att kritiskt granska och ifrågasätta sina egna

värderingar och vanor. Genom att inta ett interkulturellt förhållningssätt kan dessutom fördomar, stereotypa antagande, diskriminering samt social orättvisa synliggöras. (Wedin & Warström, 2018, s.119)

Lorentz (2013) hävdar att det är viktigt att ha kunskap om fördomar och förutfattade meningar inom pedagogiken och det är därför interkulturella pedagogiska perspektiv behövs. I dagens skola behövs ökad kulturförståelse och kulturkompetens hos eleverna och lärarna, men också hos föräldrarna. Ett interkulturellt pedagogiskt perspektiv tar hänsyn till dessa behov och borde enligt Lorentz (2013) sätta sin prägel på allt skolarbete och alla läroämnen. Samma tendens kan ses i GSP 2016 och GLGU 2014 var kulturell mångfald och språkmedvetenhet värdesätts inom all verksamhet och inom alla läroämnen (Utbildningsstyrelsen 2014, 2016). *”Ett praktiskt interkulturellt pedagogiskt arbete kan förverkligas i arbetet med värdegrunden och grundläggande värderingar i skolan och samhället”* (Lorentz, 2013, s.72).

Interkulturalitet i skolan motverkar diskriminering och kränkande behandling och skapar en vi-känsla. Välfungerande relationer är grunden för alla undervisnings- och läroprocess och det interkulturella perspektivet bör känneteckna alla relationer i skolvärlden. Enligt Lorentz (2013) är syftet med interkulturell pedagogik att diskutera och förklara fenomen av kulturella möten och kulturkrockar. Ladberg (2004) instämmer att interkulturell pedagogik innebär ett medel som sammanför och uppmärksammar olika kulturer och minoriteter i skolan och på så sätt stärker samhörigheten och förståelsen för varandra.

4 Metod

I detta kapitel beskrivs undersökningens metod och genomförande. Inledningsvis beskrivs undersökningens syfte och forskningsfrågor. Därefter redogörs för materialet som insamlats av projekt Språkpärla samt för datainsamlingsmetoderna som använts i studien. Sedan beskrivs undersökningens genomförande och analys av data. Slutligen diskuteras undersökningens trovärdighet, tillförlitlighet och etik.

4.1 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med denna magisteravhandling är att undersöka, utgående från projekt *Språkpärlas* material, hurudana synpunkter på föräldrasamverkan kommer fram i pedagogernas diskussioner kring språkmedvetenhet samt att identifiera bra modeller för föräldrasamverkan i flerspråkiga sammanhang för framtida pedagoger.

Utgående ifrån syftet har två forskningsfrågor utformats:

1. Hurudana synpunkter på föräldrasamverkan kommer fram i pedagogernas diskussioner kring språkmedvetenhet?
2. Hurudana önskningar eller beröm gällande föräldrarna uttrycks i pedagogernas diskussioner kring språkmedvetenhet?

4.2 Projekt *Språkpärla*

I detta kapitel beskrivs projekt *Språkpärla* och studien som utgör grunden för denna magisteravhandling.

Språkmedvetenhet är ett nyckelbegrepp i GSP 2016 och GLGU 2014. Begreppet är nyansrikt och betydelsen är beroende av den politiska kontexten och situationen där det används. Sammanfattningsvis kan man säga att språkmedvetenhet är ett koncept med många relaterade begrepp som bildar en sammanhängande helhet. (Bergroth & Hansell, u.å.)

Projekt *Språkpärla* undersöker hur praktiserande pedagoger inom svenskspråkig småbarnspedagogisk verksamhet i Finland reflekterar över språkmedvetna politiska diskurser under fortbildningen. Deltagarna skulle reflektera över språkmedvetenhet inom deras professionella verksamhet och lärande gemenskap. Med lärande gemenskap anses den gemenskap som barnen och personalen bildar tillsammans. Enligt GSP 2016 är en lärande gemenskap kärnan i verksamhetskulturen. Gemenskapen uppmuntras till att lära sig med och av varandra (Utbildningsstyrelsen, 2016). Materialinsamlingen utfördes under andra fortbildningstillfället. Undersökningens forskare fungerar samtidigt som fortbildare inom projekt *Språkpärla*. (Bergroth & Hansell, u.å.)

Forskarna inom projektet började med att identifiera sex språkpolitiska samhällsdiskurser i nationella styrdokument gällande språkmedvetenhet. Det material som forskarna gick igenom bestod av utbildnings- och språkrelaterade styrdokument där bl.a. den nationella läroplanen GSP 2016, pressmeddelande gällande språkmedvetenhet och Undervisnings- och Kulturministeriets, Justitieministeriets och Utbildningsstyrelsens publikationer angående tidig språkinläring för att identifiera aktuella språkpolitiska samhällsdiskurser. (Bergroth & Hansell, u.å.)

Forskarna kom fram till följande sex språkpolitiska diskurser: språkutveckling, tvåspråkig utbildning, finsk-svensk tvåspråkighet, tidig språkundervisning, mångkulturellt samhälle och nya flerspråkiga talare. Dessa diskurser identifierades ur olika sammanhang där språkmedvetenhet nämns (Bergroth & Hansell, u.å.). Diskurserna användes som utgångspunkt för pedagogernas reflektioner och SWOT-analysen som utgör grunden för gruppdiskussionen. SWOT-analysen diskuteras utförligare i kapitel 4.3 Projektets datainsamlingsmetoder.

Referensramen för studien är etnografisk i form av aktionsforskning. Enligt Kullberg (2004) kännetecknas etnografiska studier av forskarens önskan att försöka förstå människors tankar och uppfattningar om fenomen i människans omvärld. Den undersöker processer och kontexter. Studien kan anses ha en etnografisk forskningsansats eftersom pedagogerna på fält diskuterade och reflekterade kring de sex språkpolitiska diskurserna inom sina arbetsgemenskaper och därmed samlade studien in röster även från fältet. Forskningsprojekt *Språkpärla* placerar sig inom den

etnografiska ansatsen (Bergroth & Hansell, u.å.). Trots detta är analysmetoden i denna avhandling en deskriptiv innehållsanalys.

4.2.1 Data och informanter

Detta kapitel baserar sig på Bergroth och Hansells (u.å.) opublicerade artikelmanus eftersom fortbildningsprojektet och forskningen är fortfarande igång.

Fortbildningsprojekt *Språkpärla* är finansierad av Undervisning- och Kulturministeriet och ordnades i tre olika tvåspråkiga städer i Finland. I artikelmanuset beskriver Bergroth och Hansell (u.å.) att fortbildningens och forskningens övergripande syfte var att undersöka begreppet språkmedvetenhet ur olika perspektiv. Dessutom skulle fortbildningen erbjuda stöd för pedagoger så att barn och familjer med svenska som första eller andraspråk kan skapa funktionell flerspråkighet. Fungerande flerspråkighet medför att alla språk kan ses som resurser. Fortbildningen innehöll fyra separata fortbildningshelheter.

Under första fortbildningstillfället deltog sammanlagt 90 småbarnspedagoger med varierande utbildning- och språkbakgrund. Bergroth och Hansell (u.å.) beskriver att under första tillfället introducerades och diskuterades begreppet språkmedvetenhet och därtill presenterades och diskuterades de sex språkpolitiska samhällsdiskurserna gällande språkmedvetenhet. Slutligen ombads deltagarna att fylla i en SWOT-analys tillsammans med personalen inom deras professionella arbetsgemenskap.

Bergroth och Hansell (u.å.) beskriver att under andra fortbildningstillfället tre veckor senare diskuterades dessa SWOT-analyser i blandade mindre grupper. Varje grupp innehöll fyra till fem deltagare. Mindre fokusgrupper rekommenderas. Gruppstorleken bör inte vara fler än sex deltagare för att underlätta möjligheten för alla att delta i diskussionen. I en mindre grupp får deltagarna lättare en känsla av inflytande och samhörighet (Dahlin-Ivanoff, 2015). Gruppdynamiken blir även mera personlig vilket gör det lättare att berätta sina åsikter och erfarenheter (Wibeck, 2010). Bergroth och Hansell (u.å.) delger att grupperna instruerades att diskutera alla sex diskurser. Varje deltagare skulle dela med sig och återberätta vad de hade kommit fram till inom sina arbetsplatser. Åsikter om styrkor, svagheter, möjligheter och hot gällande diskurserna

diskuterades sedan gemensamt ytterligare. Gruppdiskussionen pågick i en timme. (Bergroth & Hansell, u.å.)

Gruppdiskussionerna genomfördes under andra fortbildningstillfället och alla deltagare deltog i gruppdiskussionerna. Deltagarna hade möjlighet att avböja deltagande i datainsamling om de så önskade. Nio av sammanlagt elva gruppdiskussionen spelades in. Ljudinspelningarnas kvalitet var bra och diskussionen hördes för det flesta tydligt. Enligt Wibeck (2010) är ljudspelning av diskussioner en fungerande metod eftersom deltagarna för det mesta glömmer bort diktafonen. Slutligen transkriberades gruppdiskussionerna av en forskningsassistent. Vid transkriptionen betonades innehållet av samtalen och transkriptionerna anonymiserades. (Bergroth & Hansell, u.å.)

Materialet inkluderade 41 primära deltagare och 165 sekundära deltagare. Primära deltagarna diskuterade SWOT-analysen under andra fortbildningstillfället i gruppdiskussionerna medan sekundära deltagare diskuterade SWOT-analysen inom sina arbetsplatser tillsammans med kollegorna. Forskarna lyfter fram att genom att inkludera sekundärdeltagarnas röster strävar de till att stärka resultatens trovärdighet. (Bergroth & Hansell, u.å.)

4.3 Projektets datainsamlingsmetoder

Denna studie är kvalitativ. En kvalitativ studie är att föredra ifall syftet med undersökningen är att skaffa djupare kunskap om ett ämne (Patel & Davidson, 2011). Inom kvalitativ forskning stävar forskaren till att beskriva verkligheten med data som är i form av ord. Syftet är att förstå det som analyseras. En kvalitativ forskning tillåter forskaren ett tolkande arbetssätt på grund av närheten till datamaterialet och forskarens intresse för att gå på djupet (Fejes & Thornberg, 2009).

Inom projekt *Språkpärlas* forskning har en kombination av två metoder använts för att nå fram till det mest trovärdiga resultatet. Projektet har samlat in materialet med hjälp av fokusgruppdiskussioner med en SWOT-analys som diskussionsunderlag.

Materialet inkluderar nio gruppdiskussioner. I varje gruppdiskussion har SWOT-analysen använts som diskussionsunderlag. (Bergroth & Hansell, u.å.)

4.3.1 SWOT-analys

Ordet SWOT på engelska står för strengths, weaknesses, opportunities och threats (Vuorinen, 2013) och översatt till svenska står ordet för styrkor, svagheter, möjligheter och hot. SWOT-analys är en metod som är användbar då förslag, idéer eller åsikter ska analyseras. Genom att göra en SWOT-analys kan man få underlag för diskussioner om hur hinder och svagheter ska vändas till styrkor och möjligheter. Metoden används mycket inom företagsekonomi i samband med strategisk planering men kan tillämpas även inom samhällsvetenskaperna och utbildningssektorn. (Vuorinen, 2013)

I denna studie användes SWOT-analysen som ett reflektionsverktyg för deltagarna (se bilaga 1). Hur forskarna inom projekt *Språkpärla* formade SWOT-analysen diskuteras utförligare i kapitel 4.2 Projekt *Språkpärla*. (Bergroth & Hansell, u.å.)

Deltagarnas uppgift var att reflektera över sin språkmedvetna verksamhetskultur inom lärandegemenskapen. Deltagarna i fortbildningen tog med SWOT-analysen till deras respektive arbetsgemenskap där den diskuterades gemensamt med personalen. Personalen fick utföra anteckningar på analysen. Därefter togs SWOT-analysen med till andra fortbildningstillfället där den diskuterades ytterligare med andra deltagare i mindre fokusgrupper. SWOT-analysen har diskuterats med 41 primära deltagare under fortbildningstillfället och 165 sekundära deltagare från varje primära deltagares respektive arbetsgemenskap. (Bergroth & Hansell, u.å.)

4.3.2 Gruppdiskussion

Metoden som tillämpats för denna studie är gruppdiskussion. Gruppdiskussion som forskningsmetod kan även kallas för fokusgruppdiskussion eller enbart för fokusgrupp (Dahlin-Ivanoff, 2015; Wibeck, 2010). I denna avhandling används båda begreppen synonymt. *"Fokusgrupper är en form av fokuserade gruppintervjuer där en mindre grupp människor möts för att på en forskares uppmaning diskutera ett givet ämne med*

varandra” (Wibeck, 2010, s.7). Ordet fokus står för diskussionens inriktning, d.v.s. diskussionen ska handla om ett på förhand givet ämne. Syftet är att samla in data genom gruppinteraktion. Den interaktiva diskussionen står i fokus. (Wibeck, 2010)

Med gruppdiskussion avses fokusgrupper som är arrangerade av forskaren och är relativt strukturerade. Alla gruppdiskussioner i denna studie kan sägas vara halvstrukturerade eftersom en SWOT-analys ligger som grund för diskussionen men deltagarna får diskutera fritt och utan inblandning av en samtalsledare. (Wibeck, 2010, s.28)

Gruppdiskussioner ger forskaren möjlighet att studera pågående diskussioner och iaktta deltagarna. Gruppdiskussioner frambringar kvalitativdata och kan avslöja underliggande åsikter, attityder eller beteendemönster hos diskussionsdeltagarna (Byers & Wilcox, 1991, s.64). Syftet med metoden är att få insikt i andras upplevelser. Metoden kan användas för att studera innehållet i samtalet eller själva interaktionen (Wibeck, 2010, s.21–23). Projekt *Språkpärlas* studie fokuserar på innehållet i gruppdiskussionerna (Bergroth & Hansell, u.å.).

Gruppdiskussioner kan också ledas av en samtalsledare som sätter igång eller introducerar nya aspekter av ämnet i den utsträckning som det behövs. Wibeck (2010) påpekar att samtalsledaren är ingen intervjuare eftersom syftet är att deltagarna ska diskutera fritt med varandra (Wibeck, 2010, s.11). I denna studie användes ingen samtalsledare utan grupperna samtalade fritt med varandra.

Gruppdiskussioner kan leda till spontana reaktioner och associationer till ämnet som diskuteras. Gruppen kan stötta varandra och bygga på diskussionen tillsammans. Det kan uppfattas mindre avskräckande att diskutera i grupp än att bli personligen intervjuad. I en fokusgrupp kan också deltagarna ställa frågor till varandra. Deltagarna kan ifrågasätta och uppmuntra varandra. (Wibeck, 2010)

Enligt Dahlin-Ivanoff (2015) utgår fokusgruppen ifrån en gemensamhet och delad erfarenhet och detta är av intresse för forskaren när hen valt ut deltagarna i fokusgruppen. De kollektiva erfarenheterna framhävas mera än det individuella perspektivet. (Dahlin-Ivanoff, 2015)

Diskussionsfrågorna, i denna studie SWOT-analysen, är tänkta att diskuteras i en tillåtande och icke-dömande miljö. Människor diskuterar utifrån gemensamma erfarenheter, kunskaper och åsikter. I denna studie har inga diskussionsfrågor utformats utan SWOT-analysen fungerar som diskussionsunderlag. Syftet med diskussionsfrågorna är att uppmuntra och främja till diskussion bland deltagarna. Frågorna bör vara tydliga, fokuserade, förståeliga och av intresse för målgruppen. SWOT-analysen som diskussionsunderlag uppfyller dessa krav. (Dahlin-Ivanoff, 2015)

För att få igång en lyckad diskussion krävs ett för deltagarna bekant ämne. I denna studie är alla deltagare yrkeskunniga och har erfarenhet inom småbarnspedagogisk verksamhet eller inom nybörjarundervisning. Deltagarna är insatta i ämnet och delar en gemensamma erfarenheter av diskussionsämnet, men de har även olika perspektiv på det. (Dahlin-Ivanoff, 2015)

Wibeck (2010) påpekar att samtal i en fokusgrupp har oftast kännetecknen av ett argumentativt samtal. Deltagarna diskuterar sina åsikter och då uppstår en motsättning av åsikter för och emot ett ämne. När deltagarna kommer till en fokusgrupp och börjar samtala och diskutera kring ett ämne kan åsikterna omformas och omformuleras när de möter andra argument. Interaktionen kan vara svår att följa med i när det handlar om abstrakta ämnen som deltagarna kan dessutom vara obekanta med. I en fokusgrupp kan *"[...] interaktion ses som samspel mellan olika tankegångar, idéer och argument i en diskussion"* (Wibeck, 2010, s.36). Det sker också en interaktion mellan fokusgruppen och det större sociokulturella sammanhanget i vilket fokusgruppen äger rum. (Wibeck, 2010, s.35–36)

Dahlin-Ivanoff (2015) påpekar att fokusgrupper skapar medvetenhet om saker som deltagarna aldrig har tänkt på tidigare. Erfarenheter, åsikter och problem är inte bara individuella utan allmänna och delas med andra. Liksom Wibeck (2010) anser också Dahlin-Ivanoff (2015) att diskussionen kan bekräfta eller motsäga deltagarnas sätt att tänka och samtidigt skapa nya sätt att tänka. *"Deltagarna lär sig av varandra och omvärderar sin egen förståelse"* (Dahlin-Ivanoff, 2015, s.84). Därför kan man anse fokusgruppmetoden kännetecknas av en heuristisk process. *"En heuristisk process"*

innebär att man lär sig saker som kan användas som underlag för att fatta beslut och hantera problem” (Dahlin-Ivanoff, 2015, s.84). I fokusgrupper lär sig både deltagare och forskaren. (Dahlin-Ivanoff, 2015)

Wibeck (2010) påpekar vikten av att öka samhällets deltagande i forskningen. Detta kan genomföras bl.a. genom att involvera olika samhällsaktörer i forskningsprocessen. Genom att engagera pedagoger i forskningsprojekt samlas betydelsefullt data om uppfattningar och erfarenheter. Dessutom kan deltagarna i projektet möjligen starta nya tankeprocesser som utvecklar samhället. Deltagandeforskning sker i samverkan mellan forskare och andra samhällsaktörer, i detta fall finansierades projektet av Undervisnings- och Kulturministeriet. Syftet med deltagandeforskning är att väcka medvetande kring ett visst ämne, strategier för att hantera det samt att uppmuntra till kunskapsutbyte och lärande. Forskarens roll är att samarbeta med deltagarna. (Wibeck, 2010, s.37–39)

Forskaren bör vara medveten om att varje deltagare tar med sina egna förväntningar och åsikter in i gruppen. Wibeck (2010) diskuterar interaktionen mellan deltagarna och hur deltagarna kan påverkas av varandra. Om gruppmedlemmarna upplever en hög önskan att bli medlemmar av gruppen och samhörighetskänslan är hög kan ett så kallat grupptänkande inträda. Enligt Svedberg (1992) refererad i Wibeck (2010) innebär detta att endast ett sätt att tänka anses acceptabelt och lämpligt. En sådan inställning i fokusgruppen kan riskera resultatet men däremot kan detta även ses som ett resultat av grupptänkande. Då kan forskaren ställa sig frågan: finns det normer för vad som i en viss grupp är tillåtet att säga om ett visst ämne? Starka sociala normer kan påverka deltagarna att agera eller diskutera på ett visst sätt. (Wibeck, 2010, s.31)

Wibeck (2010) påpekar också den problematik som uppstår ifall man blandar människor från samma arbetsplats som har där olika positioner. Vissa gruppmedlemmar kan upplevas ha mera expertis genom sin utbildning eller sina erfarenheter och dessa tillskrivs högre status och social makt. I en lyckad gruppdiskussion bör alla ha möjlighet att ta talarrollen. (Wibeck, 2010, s.31–34)

4.4 Databearbetning och analys

Inom kvalitativ forskning är dataanalys en systematisk process där forskaren går igenom, undersöker och arrangerar sitt datamaterial för att uppnå ett resultat (Fejes & Thornberg, 2009). I denna avhandling analyseras material som är insamlat av och tillhör till projekt *Språkpärla*. I databearbetningen och analysen har jag granskat nio färdigt transkriberade gruppdiskussioner. Materialet är rikligt och anses vara tillräckligt för att uppnå ett resultat.

Analysen utfördes i många olika steg. Till att börja med läste jag alla transkriptioner igenom för att få ett helhetsintryck av dess innehåll och markerade samtidigt alla ställen där föräldrasamverkan diskuterades både direkt och indirekt. Under andra läsomgången plockade jag ut återkommande teman och exempelcitrat och började kategorisera materialet. För att hitta svar på mina forskningsfrågor fokuserade jag på att kategorisera materialet ytterligare i hurdana positiva förhållningssätt kunde identifieras i pedagogernas gruppsamtal när det gäller föräldrasamverkan och hurdana problematiska eller knepiga situationer pedagogerna beskriver i sina gruppsamtal. Under dataanalysens gång har materialet lästs igenom ytterligare och noggrannare. Slutligen resulterade analysen i 4 övergripande kategorier. Resultatet presenteras i form av deskriptiv innehållsanalys.

Därefter finslipades kategorierna och materialet begränsades. Inom en kvalitativ studie får forskaren mycket data men det är viktigt att begränsa materialet. Enligt Fejes och Thornberg (2009) arbetar forskaren aktivt med sitt material genom att organisera, bryta ner den till hanterbara enheter, avkoda och söka efter mönster. Det är en utmaning att skilja mellan det betydelsefulla och det oviktiga samt att identifiera betydelsefulla mönster (Fejes & Thornberg, 2009). Resultatredovisningen diskuterades tillsammans med två andra studerande som skriver sin magisteravhandling inom projekt *Språkpärla* och handledaren som också känner till materialet. De är bekanta med materialet och tillför viktiga aspekter till databearbetningen.

4.5 Tillförlitlighet, trovärdighet och etiska överväganden

När man utgör en undersökning är det viktigt att fundera kring forskningsetiska frågor som berör de individer som ska medverka i undersökningen och värna om deltagarnas integritet. Enligt Wibeck (2010) är fokusgrupper mera etiskt tilltalande än exempelvis i hög grad styrda intervjuer eftersom människor får diskutera på villkor som i högre grad är deras egna. Deltagaren kan avstå från att uttala sig när ämnet känns för känsligt även om det för forskningen inte är önskvärt. (Wibeck, 2010, s.139)

Enligt Wibeck (2010) betyder tillförlitlighet att olika forskare kan oberoende av varandra komma fram till samma slutresultat genom att studera samma material. Studiens reliabilitet kan ökas genom att låta flera forskare oberoende av varandra göra översiktsanalyser som sedan jämförs och diskuteras. I denna studie har dataanalysen diskuterats tillsammans med två andra magistersavhandlings skribenter som också skriver sina avhandlingar inom projekt *Språkpärla*. Skribenterna är bekanta med data eftersom de själv tar del av samma material. Det ökar också forskningens reliabilitet att samma forskare har fått leda alla de fokusgrupper som ingår i studien. (Wibeck, 2010, s.143)

Enligt Patel och Davidson (2011) är målet med forskningen att få fram kunskap som är så trovärdigt som möjligt. Enligt Dahlin-Ivanoff (2015) bygger forskningens trovärdighet på ett systematiskt och noggrant forskningsarbete som forskaren kan dessutom bevisa för läsaren. Forskaren bör vara väl insatt i projektet.

Enligt Dahlin-Ivanoff (2015) ökar det forskningens trovärdighet ifall det är olika personer som utför insamlandet och själva tolkningen av det empiriska materialet. Om det är samma person som utför studien och ansvara för det som ska studeras kan det uppstå systematiska fel och resultatet kan påverkas. I denna studie hålls forskarna och behandlaren isär eftersom materialet är insamlat under fortbildningstillfället av forskarna (Bergroth & Hansell, u.å.) och bearbetas åtskilt i denna avhandling av mig. (Dahlin-Ivanoff, 2015, s.91–92)

Forskningens trovärdighet har att göra med tolkningen av materialet som samlats in och att forskaren verkligen studera det som ska studeras. Enligt Wibeck (2010) är det

ett hot mot trovärdigheten i fokusgruppsstudier att deltagarna inte säger vad de tänker på grund av gruppptryck. Dessutom kan deltagarna göra sig skyldiga till överdrift för att göra intryck eller övertyga de andra deltagarna om deras åsikt. Det uttalas som är socialt acceptabelt och information som inte är socialt acceptabelt utelämnas. Wibeck (2010) påpekar att även artighet eller rädsla gentemot andra deltagare kan påverka diskussionen. Likaväl kan man se detta som ett resultat i sig ifall intresset ligger i att studera vad som är socialt accepterat att säga i en viss grupp om ett specifikt ämne. (Wibeck, 2010, s.144)

Deltagarna i studien bör också få information om konfidentialiteten i undersökningen. Det är viktigt att klargöra på vilket sätt individens bidrag kommer att användas (Kvale & Brinkman, 2014). Det centrala är att studien är välplanerad och utförs i en förtroendefull miljö. Enligt Wibeck (2010) kan det vara ett hot mot validiteten att fokusgruppsessionen äger rum i en miljö där deltagarna känner sig främmande eller osäkra.

Alla deltagare bör informeras om undersökningens syfte samt fullständig information om studien och vad den ska användas till. Det bör betonas att allt som sägs i fokusgrupperna är konfidentiellt, detta inkluderar även konfidentialitet emellan deltagarna. Det som sägs inom fokusgruppen bör hållas hemligt och det är forskarens uppgift att informera om detta. Forskaren och deltagarna kan utgöra ett muntligt eller skriftligt avtal som bekräftar sekretessen (Dahlin-Ivanoff, 2015, s.92). Enligt Wibeck (2010) är detta ett etiskt problem med fokusgrupper. Forskarna kan garantera konfidentialitet från deras sida men de kan omöjligt ansvara för att de övriga deltagare inte sprider information som de fått genom sin medverkan i fokusgrupp. (Wibeck, 2010)

Det är skäl att skydda noga information som gör det möjligt att identifiera deltagare i undersökningen. Information samlas in och sparas men utelämnas aldrig åt utomstående (Wibeck, 2010, s.139). Inga namn eller andra uppgifter som kan avslöja deltagarnas identitet förekommer i transkriptionerna. Det är inte möjligt att identifiera deltagarnas identitet utifrån transkriptionerna. Deltagarna har fått information om forskningen och enligt eget omdöme medgett samtycke. Deltagarna som har angett tillstånd har spelats in (Hansell & Bergroth, u.å.).

I denna studie har jag enbart analyserat transkriptionerna av gruppdiskussionerna och inte lyssnat på ljudinspelningarna. Enligt Patel och Davidson (2011) är talspråk och skriftspråk inte samma sak. I transkriptionerna försvinner olika gester, betoningar, ironier och kroppsspråk och dessutom kan talspråket kännetecknas av ofullständiga meningar. Det är viktigt för trovärdigheten att vara medveten om och reflektera över detta. (Patel & Davidson, 2011, s.104–105)

5 Resultatredovisning

Undersökningens resultat bygger på analys av transkriptionerna av fokusgruppdiskussionerna. Detta kapitel presenterar resultatet som baserar sig på en analys av data utgående från de två forskningsfrågorna "Hurudana synpunkter på föräldrasamverkan kommer fram i pedagogernas diskussioner kring språkmedvetenhet?" och "Hurudana önskningar eller beröm gällande föräldrarna uttrycks i pedagogernas diskussioner kring språkmedvetenhet?".

5.1. Pedagogernas synpunkter på föräldrasamverkan

Pedagogernas diskussioner har sammanfattats i fyra övergripande kategorier: finsk-svensk tvåspråkighet i familjen, möte med föräldrar med invandrarbakgrund, samarbete i ett flerspråkigt och mångkulturellt samhälle och hemmets och samhällets digitalisering. Utifrån de övergripande kategorierna har ytterligare beskrivningskategorier formats. Inom beskrivningskategorierna framkommer pedagogernas synpunkter på föräldrasamverkan samt beröm eller önskemål gällande föräldrarna. Med hjälp av citat från transkriptionerna framställs exempel som gör kategorierna tydligare. Citaten från transkriptionerna har redigerats för att bli mera läsvänliga exempel. Innehållet i citaten har bevarats, enbart skrivformen har ändrats.

5.1.1 Finsk-svensk tvåspråkighet i familjen

I deltagarnas diskussioner kommer de finsk-svensk tvåspråkiga familjerna mycket till tals och därför har pedagogernas yttranden valts att sammanfattas i en övergripande kategori. Pedagogerna diskuterar sina erfarenheter av tvåspråkiga familjer inom småbarnspedagogisk verksamhet och nybörjarundervisning. Vissa pedagoger medger att de själva identifierar sina familjer som finsk-svensk tvåspråkiga familjer.

Språkidentitet

Pedagogernas möten med finsk-svensk tvåspråkiga familjer är i överlag positiva. I diskussionen lyfts språkidentiteten och nyttan av att man har två kulturer, den finska och den finlandssvenska, fram. Inom en språkmedveten undervisning används och beaktas barnets båda inhemska språk och båda språkidentiteterna bekräftas. Det anses

viktigt att beakta och bekräfta barnets båda språk eftersom det kan senare skapa svårigheter i att identifiera sig språkmässigt. Om föräldrarna inte bekräftar båda språken kan det resultera i problem med barnets språkliga identitet. Pedagogerna anser att det finns en stor samhällelig nytta i att kunna tala de båda inhemska språken.

Språkstöd hemifrån

En intressant aspekt som lyfts fram i många diskussioner är föräldrarnas förmåga att hjälpa och delta i barnets skolgång. Pedagogerna lyfter fram att ifall föräldrarnas eget modersmål är annat utöver skolspråket kan det medföra svårigheter i att engagera sig i barnets skolgång eller hjälpa barnet t.ex. med läxorna. Tvåspråkiga familjers engagemang i barnets dagvård eller skolgång kan försvåras ifall ett gemensamt språk saknas.

Pedagogerna diskuterar föräldrarnas frihet att välja barnets skolspråk. De anser att föräldrarnas avsikter är goda eftersom de vill att barnet ska lära sig båda språken och väljer daghem eller skola enligt det. I exempel 1 diskuterar pedagogen med vilka grunder hen anser att föräldrarna väljer dagvårdsplats för sitt barn. Enligt pedagogen är det svagare språket som avgör vilket daghemsspråk föräldrarna väljer. Föräldrarna vill att det svagare språket stöds i daghemmet.

Ex 1. Föräldrarna väljer ofta dagvårdsplatsen enligt de att vilket språk är svagare för barnet. Så om svenska är svagare så väljer de svenskan för att förstärka där finskan när man pratar hemma på båda språken så om de då e tvåspråkigt där i gruppen så

Ibland kan språkmiljön i daghemmet eller i skolan bli för svår, speciellt ifall tillräcklig språkstöd hemifrån saknas. Stöd hemifrån för båda språken (i detta fall finska och svenska) anses viktigt. Ifall språkmiljön blir för krävande för barnet och stöd hemifrån saknas anser pedagogerna att deras arbete för att stöda språket blir mera resurskrävande. I exempel 2 diskuterar pedagogerna föräldrarnas val av skolspråk och det otillräckliga språkstödet hemifrån som det kan medföra. Pedagogen menar att det svagare språket stöds avsiktligt genom valet av skolspråket.

Ex 2. Pedagog: Nå skolorna i Finland är ju enspråkiga, och därför behöver då skolspråket vara barnets starkare språk och nu har vi ju då skolan placerad i ett område där det är väldigt finskt (.) och då är ju många gånger finskan starkare hos de

här barnen som kommer då trots att de väljer svenskspråkig skola.

Pedagog: De väljer den svenskspråkiga skolan bara för att den är nära?

Pedagog: ((suckar)) nåä-ä

Pedagog: Eller är det medvetet för att –

Pedagog: Det är nog medvetet för di vill ju att barnen –

Pedagog: Nåmen då är det ju enklare i alla fall

Pedagog: Jåå (.) Men hemmet är väldigt finskt, så hemmet kan inte hjälpa med läxor å
((personer instämmer))

Pedagog: Så de e resurskrävande då istället.

Pedagogen som avbryts mitt i meningen menar att föräldrarna vill att barnet ska öva på det svagare språket i skolmiljön. I diskussionen framkommer också hemmets bristande möjligheter till att hjälpa med läxorna ifall föräldrarnas modersmål är annat utöver skolspråket.

Pedagogerna diskuterar att högläsning hemma har minskat. Mindre högläsning hemma leder till mindre ordförråd och svagare språkkunskaper. Pedagogerna betvivlar ifall barn får tillräckligt med stöd för språkinläring och språkutveckling hemifrån. Det poängteras att vikten av högläsning hemma diskuteras under utvecklingssamtalen och föräldramöten. Pedagogerna menar att det finns flera familjer som inte överhuvudtaget läser hemma och då anses språkstödet hemifrån bristfälligt. Sagostunderna anses viktiga. Pedagogerna önskar att föräldrarna skulle ta sig tid att läsa för barnet.

Ex 3. Som hot har vi kanske okonsekventa föräldrar vilket bidrar till språket, att de märker man att sagoläsningen hemma har minskat men vi har prata i utvecklingssamtalen, de finns flera familjer som inte överhuvudtaget läser hemma. Och då kanske pappan e den som ska sköta svenskan och läser int sagor hemma, så ni kan ju veta vad resultatet blir. Att då blir de ett blandspråk [...]

I exempel 3 lyfter pedagogen fram just denna oro för minskad högläsning hemma. Hen anser att sagostunder i hemmen har minskat och detta kan leda till ett ofullständigt ordförråd hos barnet.

Bristande språkkunskaper hos finsk-svensk tvåspråkiga

Pedagogerna oroar sig för bristande språkkunskaper hos finsk-svensk tvåspråkiga barn. Barn som kommer från tvåspråkiga familjer anses blanda på språken eftersom de har med sig båda språken hemifrån och dessutom blir vana att höra båda språken

omkring sig. En oro för att barnet blir ”svagt på två språk” delges bland pedagogerna. I diskussionerna bekymras det för att barnen börjar tala blandspråk eller det andra språket blir starkare.

Ex 3. Och svagheterna så där tänkte vi just på de att hos tvåspråkiga barn så finns ju en risk att inget språk blir ett starkt språk. De när vi tänker på vår egen grupp att de va vi ser där så blandar de väldigt mycket å de som har två språk hemma så syns, hos de flesta märks de nog att de inte riktigt starkt någotdera. Sen de som har lätt för språk så den kan just ändra helt sådär att de pratar svenska med dig å finska med dig men många så blandar väldigt man märker ordföljd, de kommer svenska å finska ord blandat å.

I exempel 3 lyfter pedagogen fram just sådana rädslor om blandspråk. Hen menar att finsk-svensk tvåspråkiga barn lätt blandar språken och riskerar att bli svaga i båda språken. Pedagogen ser det som en svaghet att barnen saknar ett starkt språk.

Föräldrar som språkmodeller

Pedagogerna diskuterar hemspråket hos finsk-svensk tvåspråkiga familjer och påpekar vikten av att satsa på modersmålet där hemma. Med modersmål avses förälderns modersmål eller starkare språk. Pedagogerna anser att det är viktigt att föräldern talar och använder sitt modersmål med barnet så att båda språken får stöd och kan utvecklas. Pedagogerna menar att de fungerar som språkmodeller men poängterar också vikten av föräldrar som viktiga språkliga förebilder för barnet. Det anses nyttigt att en svenskspråkig förälder använder svenska och en finskspråkig förälder finska med barnet i hemmiljön.

Ex 4. Men ja har skrivit här själv här att dedär föräldrar som anmäler barnet som ett svenskspråkigt men att hemmaspråket är enbart finska att vi har ganska många föräldrar som anmäler att de kan svenska men de använder nödvändigtvis inte det. Att de får inte dedär stödet för språket hemma, dedär barnen som de skulle behöva. (G8 s.8)

I exempel 4 lyfter pedagogen fram bristen av språkstöd hemifrån. Hen anser att barn behöver språkstöd hemifrån. Pedagogen lyfter fram vikten av föräldrar som språkmodeller. Fastän föräldrarna medger att de kan svenska talar de ej språket hemma, trots att barnet skulle behöva flera språkmodeller.

Föräldrarnas attityder mot finsk-svensk tvåspråkighet

Stöd hemifrån för båda språken anses viktigt. I diskussionerna framkommer att föräldrarnas attityder gentemot olika språk kan påverka barnens attityder och lust att verkligen lära sig. I de flesta finsk-svensk tvåspråkiga familjerna värderas båda språken positivt. Ibland är även föräldrarna ivriga att lära sig nytt. Pedagogerna diskuterar att en tillåtande attityd gentemot alla språk är en styrka hos finsk-svensk tvåspråkiga familjer. Båda språken värderas och en positiv attityd leder till att också föräldrarna vågar tala oberoende språk. Pedagogerna diskuterar möjligheter som öppnas, dvs. vänskapsrelationer och intresse för andra språk och kulturer.

Även negativa attityder hos föräldrarna lyfts fram i pedagogernas diskussioner. Föräldrars negativa inställning gentemot språk lyfts fram och anses påverka barnet. En negativ inställning hemifrån kan påverka barnets lust att lära sig. I diskussionerna lyfts fram att vissa föräldrar anser att det svenska språket är onödigt i Finland. Liknande inställningar kan ses hos deras barn. Pedagogerna diskuterar vikten av att arbeta professionellt och ta hänsyn till familjens värden och önskemål. Trots det är det viktigt att komma ihåg professionaliteten och kunna motivera daghemmets eller skolans val. Det finns styrdokument och instruktioner som styr daghemmets och skolans arbete och dessa ska följas.

I exempel 5 diskuteras de finskspråkigas språkattityder allmänt i samhället. Pedagogerna menar att föräldrarnas språkattityder kan påverka barnets vilja att lära sig

Ex 5. Vi ha satt som svaghet att båda språken bör stödas hemifrån. Att om de nedvärderar till exempel hemma nåndera språk, att det blir liksom negativ klang i de här hela så då vill man ju int lära sig heller. Föräldrarna tycker till exempel int gör du nånting med dendär svenskan heller i Finland att int behöver du. Att den är onödig.

I exempel 5 lyfter pedagogen fram påverkan av dessa negativa attityder hemifrån. Föräldrarnas nedvärderande attityd gentemot någotdera språk påverkar barnets lust att lära sig. Språket får en negativ anknytning. Pedagogen konstaterar att ifall föräldern anser att språket är onödigt kommer attityden högst sannolikt påverka barnets inställning också.

5.1.2 Möte med föräldrar med invandrarbakgrund

I pedagogernas diskussioner lyfts många aspekter med invandrarföräldrar fram. I resultatredovisningen har jag valt att skilja mellan tvåspråkighet i nationella språk och invandrarspråk. Deltagarna diskuterar sina möten med föräldrar med invandrarbakgrund och därav har svaren sammanfattats till en egen kategori.

Möjligheter och positiva aspekter

I pedagogernas diskussioner framkommer det många styrkor och möjligheter beträffande familjer med invandrarbakgrund. Pedagogerna påpekar att man kan lära sig från varandras olikheter och kulturer. Det poängteras att man får bättre förståelse för varandra och att man öppnar upp för olika kulturer på ett positivt sätt. Alla är vi lika värda oavsett språk, utseende eller bakgrund. I exempel 6 diskuteras dessa styrkor och möjligheter. Pedagogen anser att barnen vänjer sig vid olikheter och lär känna varandras språk och kultur. Pedagogen understryker förmågan att känna empati mot varandra trots att vi alla är olika.

Ex 6. Barnen blir vana vid olikheter och ser inget konstigt med det och sen att barnen lär av varandra, lär känna varandras språk och kultur ((personer instämmer)). Kan känna empati mot varandra trots olikheter.

Eftersom barnen ser och träffar många olika familjer lär de sig tolerans och får en bredare världsbild. I exempel 7 nämns mångfald, tolerans och öppenhet för varandra som styrkor. Som svagheter med nya minoriteter nämns brister i språkkunskaper, missförstånd i kommunikation och kulturkrockar.

Ex 7. Styrkor, olika synsätt man får tolerans man får en bättre världsbild. Svagheter, fortfarande så kommer dethär ofullständig språkanvändning. Möjligheter att de mångfald som kan ena. Hot kan också vara mångfald som driver kulturer isär. Oenigheter, krockar, kulturkrockar å språkmissar.

I diskussionerna jämförde pedagogerna ofta mellan möjligheter och svagheter på grund av SWOT-schemat som uppmanade deltagarna att skilja mellan dem. Därav nämner pedagogen i exempel 7 både positiva och negativa exempel. I alla diskussioner nämns möjligheter och positiva aspekter.

Inkluderande av föräldrarna

Pedagogerna diskuterar möjligheter om att inkludera föräldrarna i daghemmets eller skolans verksamhet. I diskussionerna framkommer lyckade exempel på aktiviteter där föräldrar bjudits in på besök för att berätta om sin kultur eller undervisa i sitt modersmål. Pedagogerna framhäver att de gärna vill ta vara på föräldrarnas kunskaper. Föräldrarna kan vara till stor hjälp. Pedagogerna anser att det är viktigt att vara mottaglig för och nyfiken på olika kulturer.

Möten mellan olika kulturer

Pedagogerna menar att det är viktigt att bemöta föräldrarna med respekt oberoende av olika kulturer eller språk. Föräldrarna ska känna sig trygga i att lämna barnen på daghem eller skola. I diskussionerna nämns kulturkrockar upprepade gånger. Med kulturkrockar anses missförstånd mellan två kulturer. Pedagogerna lyfter fram att barnen har oftast lättare att anpassa sig till verksamhetskulturen medan barnens föräldrar kan ha det svårare. Pedagogerna skulle gärna lära sig mera om olika kulturer, seder och traditioner som familjerna har.

I exempel 8 diskuteras kulturkrockar som en möjlighet för ömsesidig reflektion kring kulturen. Familjer med invandrarbakgrund kan ha svårigheter att finna en balans mellan den egna kulturen och den nya rådande kulturen. Oftast kan pedagogerna uppfatta kulturkrockar som negativa händelser som skapar missförstånd och knepiga situationer.

Ex 8. Jag tänkte när du skrev dedär hot det kan bli kulturkrockar, så det skulle jag kunna se som en möjlighet också, för att om det blir en kulturkrock så då får man ju sätta sig ner å fundera tillsammans och reda upp och funderar ”jaha ditt e såhär å mitt e såhär hur kan vi göra nu då så de blir en bra lösning”. Så de kan också vara en möjlighet om man tänker så.

I exemplet ovan menar pedagogen att kulturkrockar kan medföra möjlighet till gemensam reflektion över konflikten. Hen menar att man kan tillsammans med föräldrarna lösa problematiska situationer och samtidigt skapa öppen diskussion. Kulturkrockar kan ses som en möjlighet att lära av varandra.

Kommunikationssvårigheter och tillgång till tolk

Kommunikationssvårigheter på grund av saknad av ett gemensamt språk förekommer. Missförstånd vid kommunikationen med föräldrar kan leda till tolkningssvårigheter och tolkningsfel. I diskussionerna framkommer det att missförstånd från båda parterna uppstår. Pedagogerna anser att det blir svårare att kommunicera när man inte har ett gemensamt språk med föräldrarna. De anser dock att det är en stor fördel med att det finns en stor språkreserv i vårt samhälle.

Vissa pedagoger menar att utvecklingssamtal kan vid möjlighet skötas på föräldrarnas språk. Detta gäller för det mesta finskspråkiga föräldrar ifall pedagogen känner sig kunnig och bekväm i att tala finska. Pedagogerna poängterar att det blir lättare att bemöta finstalande föräldrar ifall man kan tala finska med dem.

Pedagogerna lyfter fram möjligheten till tolk vid behov. I diskussionerna framkommer att det inte alltid är lätt att få tillgång till tolk på grund av resursbrist. Pedagogerna påpekar att en släkting till familjen inte kan fungera som tolk för det kan leda till missförstånd och fel men ibland finns det inget annat att ta till sig. I exempel 9 diskuteras svårigheterna att få tillgång till tolk på mindre orter. I diskussionen framkommer också erfarenheter av att familjen inte godkänner tolkarna som erbjuds.

Ex 9. Pedagog: Och så har vi ju det här problemet som man har på alla mindre ställen och det är ju att då är nån släkt med nån, å nån känner nån, å de finns schismer här å där, å tolken kanske e nästan halvt släkt med dem som hen ska tolka för så då säger hen ju ingenting dåligt om de barnet till exempel.

Pedagog: Å vissa accepterar inte alla tolkar när man har en tolk så vill de inte, nå godkänner hen inte och så vidare.

Pedagog: En gång hade vi problem. Det var flera stycken som vi erbjöd som att vi skulle ha som tolk, nå inte den å inte den heller.

Pedagogerna i exempel 9 menar att problematik på mindre orter kan uppstå eftersom alla känner alla. På grund av resursbrist saknas möjlighet att använda en sakkunnig och neutral tolk. Pedagogen menar att ifall en släkting fungerar som tolk kan en del information falla bort, oftast det som anses som negativa synpunkter.

För att bättre bli förstådda anser pedagogerna att de kan förenkla språket när de kommunicerar med invandrarföräldrar. I nedanstående exempel 10 beskriver

pedagogerna hur de brukar göra för att kommunicera tydligare med föräldrarna. Pedagoger berättar att hen försöker använda ett så korrekt språk som möjligt eftersom föräldern använder ett översättningsprogram för meddelandet. Talspråk och dialektord bortlämnas.

Ex 10. Pedagog: Och då jag ska skriva [namn]meddelanden åt föräldrarna som hamnar att googla och använda google translate för att få veta vad jag menar så jag kan ju inte skriva nå såndär talspråk eller dialektord eller nå utan man måst vara så korrekt och använd så bra språk så att de förstår.

En annan pedagog medger i exempel 11 att hen förenklar talspråket genom att lämna bort fyllnadsord och vänlighetsfraser när hen talar med föräldrar med invandrarbakgrund. Hen menar att kommunikationen ska helst ske ansikte mot ansikte.

Ex 11. Pedagog: Jag tycker jag måste ha dem mellan fyra ögon å säga de kortast möjliga ”du komma morgon nio, du”. Och då frågar de ”bara pappa?”. Och jag säger ”nej mamma pappa komma nio”. Inte nå såndär fyllnadsord som vi ju använder i sånär vänlighetsfraser utan de nog bara komma morgon nio.

Tydlighet i kommunikationen poängteras. Oftast ges information och meddelanden hem via olika digitala program men en pedagog konstaterar att vid avsaknad av ett gemensamt språk med föräldrarna kan det vara skäl att sicka hem en pappersversion och dessutom förklara ännu utöver. Missförstånd i kommunikationen mellan pedagoger och familjen kan uppstå annars. Det anses viktigt att försäkra sig om att föräldern verkligen förstått informationen. Vissa saker som kan anses självklara kan behöva en mer ingående förklaring.

Föräldrarnas attityder och olika åskådningar

Det framkommer att föräldrarnas attityder och olika syn på saker och på kulturskillnader kan uppfattas som ogynnsamma. Kulturkrockarna kan handla om olika syner på barnuppfostran. Pedagogerna diskuterar att det kan vara en svaghet att barnet inte får delta i alla aktiviteter på grund av religiösa, kulturella eller etiska orsaker och då kan barnet känna sig utanför i verksamheten. Barnet förstår inte nödvändigtvis varför hen inte får delta.

I exempel 12 diskuterar pedagogerna att barnet kan uppleva att hen går miste om någonting roligt och blir utanför. Ifall det finns andra elever som inte heller deltar kan det bli lättare för barnen att acceptera. I nedanstående exempel menar pedagogen att föräldrarna kanske inte alltid ser händelserna ur barnets synvinkel. Pedagogerna betonar att de respekterar föräldrarnas önskan och respekterar olika kulturer och åskådningar. Pedagogerna framhäver att de inte vill skapa dispyt mellan föräldrarna och barnen utan de vill skapa et förtroendefullt förhållande med båda.

Ex 12. Och förstås så respekterar vi ju föräldrarna. Föräldrarna kanske inte ser situationen där på daghemmet eller i skolan sen igen ur barnets synvinkel. För de kanske bara är en rolig stund och man vill vara med sen med kompisar och de är inte något annat. För där är det också enklare om de faktiskt några stycken från samma, om de inte får delta i något sen. Om det är bara en så känns det för de här barnet.

I exempel 13 diskuterar en pedagog sina upplevelser kring en familj som har ett annat sätt att se på vardagen. Familjens önskan är att barnet inte deltar i all verksamhet. Detta tas i beaktande på daghemmet. Pedagogen menar att barnet går miste om mycket av det som resten av barnen tar del av bl.a. temahelheter. Detta i sin tur leder till att språkutvecklingen haltar och ordförrådet blir ofullständigt. Andra pedagoger instämmer med dessa tankar.

Ex 13. Vi har nämligen en familj som har ett annat sätt att se på vardagen och vi upplever att barnet har inte samma möjligheter som de andra för att vi finlandssvenskar vi lever ju ganska starkt i traditioner ((personer instämmer)) och vi har ibland faktiskt väldigt svårt att få den här vardagen att vara okej och då tycker jag också språket i sig själv haltar för att man måste sätta barnet åt sidan så ofta å de här temahelheterna som vi jobbar med så där kommer ju massor med ord och de tycker jag nog är en stor svaghet eller rentav ett hot. ((personer instämmer)) För att sen har inte de bara med språket att göra utan också med sammanhållningen av gruppen. Och när de finns tjugo som får och en som inte får så att jag har lite svårt att hitta de där rätta balansen.

Dessutom lyfter pedagogen fram gruppens sammanhållning som kan lida av att en elev oftast inte kan delta. Pedagogen anser att det är svårt att hitta en fungerade balans mellan familjens önskan och daghemmets finlandssvenska kultur.

5.1.3 Samarbete i ett flerspråkigt och mångkulturellt samhälle

I pedagogernas diskussioner kommer det flerspråkiga och mångkulturella samhället mycket till tals och pedagogernas yttranden har valts att sammanfattas i en kategori. I denna kategori fokuseras främst på större samhälleliga helheter som sammanhänger med föräldrasamverkan inom daghem och skola.

Förståelse för andra kulturer

Familjerna reser nuförtiden mera och intresset för olika språk och kulturer växer både hos barnen men också hos daghemmets och skolans personal. Samhället globaliseras. Pedagogerna anser att man kan dra nytta av varandras olikheter och kulturella skillnader. De anser att det är lärorikt att ta del av olika kulturer och de är nyfikna på seder och bruk i olika kulturer. Attityder blir mera toleranta, både hos barn och vuxna, när man bekantar sig med flera kulturer. Föräldrarnas varierande språk hörs i daghemmens och skolornas korridorer när de kommer. Barnen blir därmed bekanta med olikheter och de blir mera fördomsfria. Pedagogerna anser att det är viktigt att respektera olika kulturer, kulturtraditioner, åskådningar och religioner och därmed fungera som goda modeller för barn.

Att uppmärksamma flerspråkigheten och mångkulturaliteten i lärmiljön

Pedagogerna diskuterar hur man kan uppmärksamma flerkulturella familjer och minoritetsspråk samt hur man kan synliggöra dem i lärmiljön. I diskussionen framkommer att pedagogerna ser det som en styrka att inkludera och uppmärksamma flerkulturella familjer. I exempel 14 lyfter pedagogen fram olika sätt att uppmärksamma flerspråkighet och mångkulturella familjer. Pedagogerna arbetar på varierande sätt och många goda exempel uppges, bl.a. synliggörs olika språk och länders flaggor i lärmiljön. Barnen uppmuntras till diskussioner om olika kulturer och språk. Barnen uppmuntras också till att berätta om sina andra hemländer ifall sådana finns.

Ex 14. Vi har tänkt här på styrkor att vi uppmärksammar våra flerkulturella familjer i och med att vi har några och just de här med text på väggen i tamburen och godmorgon och hemlandets flagga. Och i samlingen så räknar vi på de olika språken och ibland så kan barnen som har ett annat språk säga någonting och då får man ta fasta på det att ahaa okej att på det språket är de så och så. Och så kan de ju berätta nånting också att

om de har besökt där andra hemlandet där de är från och då får man ju diskussioner om det och såna saker.

I ovanstående exempel påpekar pedagogen att man kan ta fasta på barnets språk och inleda en diskussion. Det är viktigt att bekräfta barnets språk. Pedagogen berättar vidare att barnen jobbar med ett större projekt om olika länder och kulturer för att uppmärksamma flerspråkighet och mångkulturalitet.

Dessutom kan flerkulturella familjer och minoritetsspråk uppmärksammas med gemensamma trivselkvällar eller temaveckor. I många diskussioner framkommer det att familjen kan delta i trivselkvällar och bidra med sin egen kultur i form av t.ex. musik eller maträtter. I exempel 15 diskuterar pedagogerna om möjligheter till en gemensam trivselkväll där familjerna får delta och berätta om sina kulturer. En annan pedagog påpekar att en sådan lyckad trivselkväll med maträtter har ordnats på ett daghem. Pedagogerna menar att det vore trevligt att ordna en gemensam lättsam träff där man kunde få lära känna varandra bättre.

Ex 15. Pedagog: Där skulle det ju vara just det du sa om de här att man skulle träffas och delge sin egen kultur.

Pedagog: Trivsel för föräldrar också att man skulle mer sådär som vuxen få mer positivt.

Pedagog: De hade vi ju i [kommun] hade de ju get-together med olika kulturer, där hade de mat också.

Pedagog: Jag tror nog de brukar ha, men de ju på dagisnivå med de föräldrar man har också.

Pedagogerna medger att de har en positiv inställning mot familjer från andra kulturer och länder. De anser att man kan bekanta sig med flerspråkighet och flerkulturella samhället på många olika sätt. Även temaveckor om olika språk nämns som ett arbetssätt. Gemensamma aktiviteter som föräldrarna också får delta i uppskattas av både pedagogerna och barnen. Enligt pedagogerna kan vi alltid lära av varandra. Kunskap ökar tolerans.

Undervisning i eget modersmål

I ett flerspråkigt samhälle är det viktigt att alla språk får stöd för att utvecklas. Pedagogerna diskuterar möjligheten till undervisning i eget modersmål som stöd för barnets språkutveckling. I förskolan och grundskolan har barnen rättighet till undervisning i eget modersmål men i diskussionen framkommer att resurserna inte alltid räcker till. Pedagogerna ser det som en stor nackdel att barnets modersmål inte får tillräckligt med språkstöd och därav försvagas. De anser det som ett hot att barnet inte kan "det egna språket".

I exempel 16 diskuterar pedagogen situationen i sin kommun. Familjens önskan om undervisning i barnets modersmål kunde inte uppfyllas på grund av resursbrist. Om inte tillräckligt många familjer delta kan språkundervisning inte ordnas. Utöver måste man hitta en lärare som kan hålla språkundervisningen. Familjernas önskan var att stärka barnens modersmål genom språkundervisning.

Ex 16. Jag minns ifjol var det så besvärligt där i [kommun] för vi höll på och försökte få, de va tre [språk] familjer som absolut ville ha sina barn i de sku få dedär [språk] stark. Men det gick inte igenom då när de var för några, tre var för några.

I exempel 17 påpekas problematiken när invandrarföräldrar inte kan det nya samhällspråket i landet (dvs. finska eller svenska). Då uppstår det svårigheter i att hjälpa sina barn med skolgången. Liknande problematik kunde uppfattas hos finsk-svensk tvåspråkiga familjer som redan tidigare diskuterats i kapitel 5.1.1. Detta anses som ett hot mot ett välfungerande flerspråkigt samhälle eftersom föräldrarna inte kan fungera som stöd för deras barns dagvård eller skolgång. Dessutom påpekar pedagogen det som ett hot att barnet inte har ett starkt eget modersmål.

Ex 17. Hot är just att barnet inte kan eget språk. Och sedan att barnens föräldrar inte kan nya språket i landet. Så då kan de inte hjälpa sina barn att i skolan.

Pedagogerna hävdar att barn med ett annat modersmål utöver finska eller svenska kan väcka nyfikenhet och intresse hos de andra barnen. Pedagogerna diskuterar också att barn med samma minoritetsspråk kan ha stöd av varandra.

Hinder i kommunikationen med familjen

Pedagogerna diskuterar olika hinder för kommunikationen med familjen som kan uppstå i ett flerspråkigt och flerkulturellt samhälle. En pedagog påpekar att personalens språkkunskaper och kunskap om andra kulturer inte alltid är tillräcklig och då kan det uppstå kommunikationssvårigheter med familjen. Även föräldrarnas bristande språkkunskaper kan medföra svårigheter. Pedagogerna anser att det är tidskrävande att inhämta tillräckligt med kunskap om andra kulturer när det är så mycket annat som ska göras också och tiden inte räcker till. Personalens resurser räcker inte alltid till.

Pedagogerna diskuterar även de egna språkkunskapen som ett hinder för kommunikationen med familjer som har ett annat modersmål. Bland de finlandssvenska pedagogerna framkommer det i diskussionen att kommunikation på finska och engelska fungerar helt bra men andra språk, t.ex. arabiska, orsakar svårigheter. I diskussionen framhävs att personalen inte behöver tala fullständigt språk men viktigaste är att man har en positiv inställning och är nyfiken.

Pedagogerna menar att när man talar om ärenden som har med barn att göra är det svårt att hitta de rätta orden om ett gemensamt språk saknas. Artighetsfraser och andra fyllnadsord kan lämna bort och då blir det svårigheter att kommunicera med familjen om barnet. Pedagogerna diskuterar i exempel 18 om att det kan lätt uppstå missförstånd ifall man inte har samma kultur eller ett gemensamt språk. Det anses att samarbete och kommunikation lider om pedagogen och föräldrarna saknar ett gemensamt språk.

Ex 18. Svagheter så det kan uppstå missförstånd när man inte har samma kulturer och känner till olika kulturer hur de gör på olika ställen. Och samarbete och kommunikation kan försvåras om två parter har helt olika språk. Om föräldrarna har ett språk och inte ännu har lärt sig svenska eller finska så eller svenska finska eller engelska som kanske pedagogerna kan på stället, så kan de vara svårt att kommunicera. Och ett hot så e ju tiden, man vill så mycket men tiden räcker inte till för allt roligt man vill göra.

Även föräldrarnas bristande språkkunskaper i finska eller svenska språket diskuteras i ovanstående exempel. Det kan lätt uppstå missförstånd när ett gemensamt språk saknas eller som pedagogen i exempel 19 påpekar, det kan ske kulturkrockar även i hur man pratar. Missförstånd i kommunikationen kan ske mellan pedagogen och familjen men även mellan barn eller mellan barn och vuxna.

Ex 19. Pedagog: Ett hot som vi ser är att det lätt blir missförstånd mellan barn och barn och barn och vuxen och vuxna och vuxna, att det blir mellan förälder och barn

Pedagog: Man pratar olika språk

Pedagog: Jaa eller att det misstolkas

Pedagog: Det kan lätt bli som att, ett missförstånd att det uppkommer något som inte var menat så

Pedagog: Ja just, man har ju olika kulturer så det kan ju ske med kulturkrockar också med hur man pratar

Kulturkrockar är inte nödvändigtvis enbart svagheter i kommunikationen. Man kan tillsammans diskutera igenom missförstånd och lösa konflikter genom en gemensam dialog som pedagogen i exempel 8 redan tidigare påpekar. Kulturkrockar som möjlighet till en gemensam och öppen reflektion diskuterades mera utförligt i kapitel 5.1.2.

5.1.4 Hemmets och samhällets digitalisering

I pedagogernas diskussioner framkommer starkt samhällets och därmed hemmens digitalisering. Digitala verktyg används i samarbete med hemmen. Föräldrarna kan lättare bli delaktiga i daghemmets eller skolans vardag. Information sickas för det mesta via digitala medier eller kommunikationsprogram. Olika datorprogram används i undervisningen som hjälpmedel eller undervisningsprogram.

Möjligheter med digitala verktyg

I pedagogernas diskussioner framkommer att digitala verktyg ger stora möjligheter till att bekanta sig med olika kulturer å språk. Digitala verktyg ger stora möjligheter för undervisningen eftersom informationen finns lätt tillgänglig. Enligt pedagogerna finns informationen lätt till hands, man kan bara ta sin pekplatta och kolla. Digitala verktyg som hjälpmedel används också i hemmen. I diskussionerna framkommer att föräldrarna som talar ett annat språk använder översättningsprogrammet google translate för att översätta informationen som sickas hem.

Digitaliseringens påverkan på språkfärdigheter och kommunikationen hemma

En återkommande aspekt som pedagogerna oroar sig för är de försämrade språkfärdigheterna hos barnen. Pedagogerna diskuterar orsakerna bakom svårigheterna i språkutvecklingen. Angående språkutvecklingen och språkfärdigheterna upplever pedagogerna att bland barnen finns både språkligt straka barn men också en hel del språkligt svaga barn. Pedagogerna diskuterar orsakerna bakom och menar att en orsak kunde vara mindre diskussion och kommunikation med familjen där hemma eftersom ”man sitter vid olika apparater och spelar”. Pedagogerna är oroliga över svårigheter i språkförståelsen, bokstäver som saknas vid uttal och bristen på fantasin. Tv program och spel påverkar ordförrådet och leken saknar fantasin. Leken utvecklar barnens ordförråd och språkutveckling och anses därför viktig.

I exempel 20 menar pedagogen att barnen saknar ordförråd för att kunna berätta vad som händer i leken. Hen lyfter fram oron över barnens bristande språkkunskaper som t.ex. försenat tal och svårigheter i språkförståelsen.

Ex 20. Pedagog: I år har vi många barn som går i talterapi, på grund av försenat tal. Och svårigheter i språkförståelsen har nu ökat. Otroligt jag har aldrig varit med om ett år som jag skulle ha så svårt att förstå förskolebarn vad de pratar. De har så många bokstäver borta. Att de tycker jag är lite skrämmande och så skrev vi ner: diskuterar man inte alls mera i familjerna utan sitter man vid olika apparater å spelar. Är det liksom där som det är. Och sen så är barnen idag också mycket rastlösa och saknar fantasin i leken som ju faktiskt påverkar den här språkutvecklingen. Om de bara blir tjo och tjim å sådär.

Pedagogerna i exempel 20 diskuterar ifall familjerna saknar kommunikation hemma. De reflekterar ifall minskad diskussion hemma är en orsak bakom barnens bristande språkkunskaper.

Vikten av närvarande vuxna

Pedagogerna menar att kommunikation och diskussion hemma mellan föräldrarna och barnen har minskat. I exempel 21 påpekar pedagogerna att föräldrarna diskuterar bara om det som händer i stunden istället för att också tala om allmänna saker. Föräldrarna

använder alltmera korta meningar och inlägg på engelska. Pedagogerna anser att föräldrarna borde benämna saker och ting och verkligen föra en dialog med barnet.

Ex 21. Pedagog: Nu när vi fråga om de här till farsdagen, frågar om pappa, att liksom va tycker du om pappa och vad brukar pappa göra. ”Spela”. Och det är ju det som papporna gör många gånger nu tror ja liksom att kommunikationen är den här att spela liksom, men de blir ju inte den här, lyssna, prata diskussionen på det sättet där att man fokuserar ((personer instämmer)).

Pedagog: Man diskuterar liksom bara det som händer där och inte så nära liksom allmänna saker ((personer instämmer)).

Pedagog: Nä och oftast inlägg på engelska. Men då tycker de att det är så roligt barnen när de lär sig engelska genom där spelen men kommunikationen försvinner ju då.

I ovanstående exempel 21 diskuteras hur viktigt det anses med närvarande föräldrar. Pedagogen menar att närvarande föräldrar som kommunicerar genom att lyssna och tala hotas av datorspel (exempel 21) eller telefonen (exempel 22) som tar den mesta uppmärksamheten. Pedagogerna medger en oro för försvinnandet av kommunikation på grund av digitaliseringen.

Pedagogerna menar att språkstödet hemifrån kan vara bristfälligt ifall kommunikation hemma saknas. I exempel 22 diskuteras vikten av att tala med varandra. I dagens digitaliserade samhälle kan kommunikationen lätt lida av all teknik. Pedagogerna menar att de måste påminna föräldrarna om deras roll som språkmodeller. I diskussionen framkommer att föräldrarna kan uppfatta det som enbart pedagogernas uppgift att främja barnets språkutveckling och ordförråd. Pedagogerna uppmuntrar till högläsning hemma och menar att närvarande vuxna är viktiga för barnet. De menar att det är viktigt att ta sig tid för barnet.

Ex 22. Pedagog: Vi har här kommit till att språkstödet hemifrån bristfälligt. Att ibland så tänker kanske föräldrarna också att ni fixar där å. Men.

Pedagog: Ja, att de kanske inte heller förstår hur viktigt det är att komma ihåg att själv också. Att också de här just att om vi tänker på tekniken som vi (x) med att de här med att prata med varandra.

Pedagog: Kommunikationen, att prata med varandra.

Pedagog: Att de e, man ser väldigt många som går omkring med luren

Pedagog: Ja vi prata faktiskt här på föräldramötet om sånt här att läsa för barnen så

det var nog många föräldrar som börja titta i golvet när vi tog upp de här frågorna att hur viktigt det är liksom att läsa, det tar fem tio minuter på kvällen att läsa.

Pedagogerna menar att barnen växer upp som en digital generation som lär sig engelska på grund av datorspel och tv program men menar att kommunikationen inom familjen minskar eller försvinner. I diskussionerna framkommer att pedagogerna håller med om att närvarande vuxna är viktiga för barnen.

Högläsning och ljudböcker som stöd

Pedagogerna påpekar vikten av att läsa för barnet. Ifall föräldern inte själv har möjlighet är ljudböcker ett bra alternativ. Enligt pedagogerna är det bra att barn får höra uttal. En pedagog påpekar att de använder ljudböcker och uppmuntrar familjerna till att använda dem också. Närvarande vuxna är trots allt viktiga. Pedagoger anser närvarande vuxna och digitala hjälpmedel som styrkor. I exempel 23 berättar en pedagog om hur hen läser varje dag för sin barngrupp men påpekar vikten av läsandet hemma också. Pedagogen ger ljudböcker som ett alternativ ifall föräldrarna inte själva har möjlighet att läsa.

Ex 23. Dedär läsandet just att hur att om man skulle få föräldrarna att förstå att hur viktigt dedär läsandet är. Och sen om inte du kan själv så, en ljudbok.

Föräldrarnas delaktighet i barnens vardag med hjälp av digitala verktyg

De digitala verktygen kan också användas för att göra föräldrarna mera delaktiga i barnens vardag. Daghemmet eller skolan kan dela med sig sin vardag för föräldrarna genom bloggar eller instagramkonton som enligt diskussionen används på fältet.

I exempel 24 berättar en pedagog om daghemmets blogg som i huvudsak består av bilder på grund av tidsbrist. Barnen kan där hemma tillsammans med föräldrarna se på bloggbilderna och diskutera dagens händelser. Med hjälp av bilderna har barnet lättare att komma ihåg och får samtidigt stöd för diskussionen. Pedagogen anser att med hjälp av bildstöd har barnet lättare att dela med sig dagens händelser för föräldrarna. Det är viktigt att föräldrarna ger tillstånd och enbart föräldrarna kan komma åt bloggen eller instagramkontot.

Ex 24. Så kan föräldrarna där hemma då tillsammans med barnet se på, så har vi också foton där då så kan de tillsammans diskutera där hemma med ett barn som inte har ett

starkt språk har lättare då att berätta vad vi har gjort på dagis när man kanske ((personer instämmer)) ser dedär bilderna på oss eller från [plats] att man har lite bilder som stöd. Att man har inte heller möjlighet att ha ett häfte enskilt åt var å en å varje dag så har man de som stöd för att bildstöd är nog väldigt bra ((personer instämmer)) Att föräldrarna ha kanske frågat och så har barnet lättare att dela med sig.

Pedagogerna anser att det är bra att de kan aktivera hemmet med hjälp av digitala verktyg.

6 Diskussion

I detta kapitel kommer undersökningens resultat sammanfattas och jämföras med tidigare forskning. Metoderna diskuteras ur ett kritiskt perspektiv och avslutningsvis presenteras förslag till fortsatt diskussion. Kapitlet består av en resultatdiskussion, en metoddiskussion och slutligen förslag till fortsatt diskussion.

6.1 Resultatdiskussion

Syftet med magisteravhandlingen var att undersöka, utgående från projekt *Språkpärlas* material, hurudana synpunkter på föräldrasamverkan framkom i pedagogernas diskussioner kring språkmedvetenhet samt att identifiera bra modeller för föräldrasamverkan i flerspråkiga sammanhang för framtida pedagoger.

För att stöda barns inläring och fostran inom daghem och inom den grundläggande utbildning är det viktigt att skapa en fungerande och ömsesidig samverkan mellan pedagogen och föräldrarna (Lahdenperä, 2004; Lorentz & Bergstedt, 2016; Wedin & Warström, 2018; m.fl.). Vi kan konstatera att en fungerande föräldrasamverkan är eftersträvansvärd genast från början av barnets skolgång. I gruppdiskussionerna diskuterar varje pedagoggrupp aspekter rörande samarbetet med föräldrarna.

Goda relationer och trygghet

I pedagogernas gruppdiskussioner framkom vikten av att bemöta föräldrar med respekt oberoende kultur eller språk. Pedagogerna uttrycker det som en självklarhet i arbetet. Föräldrarna ska känna sig trygga i att lämna barnet på daghem eller skola, något som även Wedin och Warström (2018) påpekar. Trygghet skapas genom samtal och goda relationer med föräldrarna (Wedin & Warström, 2018). Även GSP 2016 påpekar att trygghet skapas genom gott samarbete mellan vårdnadshavare och pedagoger (Utbildningsstyrelsen 2016). Pedagogerna menar att genom ett gott samarbete fungerar de också som goda modeller för barn. Enligt Ladberg (2000) är det just därför av ytters stor vikt att skapa ett respektfullt och fungerade samarbete. Respekt och förståelse är avgörande för ett gott samarbete.

Språkstöd hemifrån och föräldrar som språkliga modeller

I resultatet framkom det att pedagogerna ansåg språkstödet hemifrån vara ytterst viktigt. De ansåg att otillräckligt språkstöd hemifrån kunde medföra språkliga svårigheter för barnet bl.a. otillräckligt ordförråd eller blandspråk. Det framkom också att pedagogerna ansåg sig själva vara viktiga språkmodeller och de var medvetna om sin uppgift som en språklig förebild för barnen. Enligt GSP 2016 är det viktigt att pedagoger fungerar som språkliga förebilder för barnen. Inom en språkmedveten pedagogik är alla vuxna språkliga modeller. (Utbildningsstyrelsen, 2014; Utbildningsstyrelsen, 2016)

Pedagogerna ansåg att också föräldrar bör fungera som språkliga modeller åt barnen. Enligt Ladberg (2000) är det viktigt att barnen har flerspråkiga förebilder och föräldrarna fungerar som viktiga förebilder för sina barn. Pedagogerna anser att föräldrarna är viktiga språkmodeller och det är viktigt att de använder sitt eget modersmål för barnet. Barn behöver språkmodeller. Enligt Cummins (2017) är det högt sannolikt att minoritetsspråk ersätts av det dominerande språket ifall föräldrarna inte använder minoritetsspråket konsekvent hemma med barnet. För en fortsatt utveckling av muntliga och skriftliga färdigheter krävs det att minst en av föräldrarna använder sitt modersmål med barnet hemma. Dessutom är det viktigt för barnens framväxande identitet att pedagogerna i daghem och skola uppmuntrar barnen att se förstaspråket som en positiv och viktig del av dem själva. (Cummins, 2017). Första språket utgör en grund för barnets språkutveckling och identitet (Pesch, 2018). Att satsa på barnets första språk lägger en begreppslig grund för senare kunskapsmässiga framgångar på det språk som dominerar i samhället.

Att uppmärksamma flerspråkigheten och mångkulturaliteten i lärmiljön

Enligt Cummins (2017) kan pedagoger med ett inkluderande förhållningssätt till barnens språk och kulturer inspirera och stärker lärandet för alla andra barn också. Detta kunde uppmärksammas i undersökningens resultat eftersom pedagogerna ansåg att barn med ett annat modersmål utöver finska eller svenska kunde väcka nyfikenhet och intresse hos de andra barnen. Barnen kan lära sig ord och uttryck på främmande språk samtidigt som de lär sig tolerans för olikheter som t.ex. andra språk och kulturer. I diskussionerna framkom att undervisningsmetoder som uppmärksammar

flerspråkighet och synliggör dem i lärmiljön uppskattades av pedagogerna. Barn uppmuntrades till diskussioner om olika kulturer och språk. Pedagogerna menar att mångfald, tolerans och öppenhet för varandra är styrkor med flerspråkiga och mångkulturella barn.

Enligt Cummins (2017) är det också viktigt att barn får visa upp sina arbeten som de gjort med hjälp av sin flerspråkighet. Pedagogerna menar att de försöker så gott som möjligt synliggöra flerspråkigheten i lärmiljöerna t.ex. genom att placera elevarbeten på väggarna eller jobba med större projekt. Barn bör uppmuntras till att använda sina språk som tankeverktyg (Cummins, 2017). Enligt GLGU 2014 och GSP 2016 är flerspråkighet en form av kulturell mångfald och pedagogernas viktiga uppgift är att stöda denna flerspråkighet genom att uppmuntra barnen till att använda språken. (Utbildningsstyrelsen, 2014; Utbildningsstyrelsen, 2016)

I studien framkom att pedagogerna ansåg det som en positiv möjlighet att inkludera föräldrarna i daghemmets eller skolans verksamhet t.ex. genom gemensamma trivselkvällar eller temaveckor. Enligt en pedagog har föräldrar bjudits in till skolan för att hålla språkundervisning. Enligt Cummins (2017) omfattar en effektiv undervisning av flerspråkiga elever strategier som involverar föräldrarna. Genom att involvera föräldrarna i barnens utbildning bekräftas både föräldrarnas och barnens språkliga- och kulturella identitet. Föräldrar har språkliga och kulturella tillgångar som kan tas i beaktande i undervisningen. I enlighet med Cummins (2017) forskning framkommer det i resultaten att pedagogerna strävar efter att jobba inkluderande också med föräldrarna. Det är eftersträvarsvärt att samarbeta med föräldrar i projekt som fokuserar på att stärka deras barns språkutveckling, i alla språk. I Pesch (2018) studie framkom liknande resultat. Pedagogerna påpekar att föräldrarnas delaktighet och stolthet över den egna språkliga och kulturella bakgrunden är viktig. Flerspråkighet ska synliggöras i daghem och skola eftersom det konkretiserar och visualiserar det flerspråkiga samhället (Pesch, 2018).

Undervisning i eget modersmål

Förbättringsförslag nämns när det gäller tillgång till undervisning i eget modersmål. Pedagogerna menar att resurserna inte alltid räcker till och att det kan uppstå andra problem med att ordna språkundervisning t.ex. för få deltagare. Pedagogerna ser det

som en stor nackdel att barnets modersmål inte får tillräckligt med språkstöd. Enligt Cummins (2017) är undervisning i barnets egna modersmål under förskolan och under de tidiga skolåren viktigt. Undervisning i eget modersmål utgör en god grund för utvecklingen av alla språk och skapar ett djupare begreppslig och språklig förmåga. Undervisning i det egna modersmålet har ett starkt samband med positiv utveckling av majoritetsspråket. Cummins (2017) hävdar att undervisning i ett minoritetsspråk inte påverkar negativt på elevernas kunskapsutveckling på majoritetsspråket. (Cummins, 2017)

Kommunikationssvårigheter med föräldrar

En del pedagoger upplevde att det förekom kommunikationssvårigheter med föräldrarna. Kommunikationssvårigheter kunde bero på avsaknad av ett gemensamt språk och kunde leda till missförstånd och tolkningsfel. I resultatet framkommer att pedagogerna strävar efter att anpassa sitt språk för att bli mer lättförstådda. De bortlämnar talspråk och dialekt. I Wedin och Warströms (2018) studie uppfattades liknande resultat. För att underlätta kommunikationen med föräldrar när ett gemensamt språk saknades användes bl.a. bildstöd, kroppsspråk och digitala verktyg. Pedagogerna undvek också att använda svåruppfattade ord. I enlighet med Wedin och Warströms (2018) forskning anpassade pedagogerna sitt språk och talade långsammare.

Digitala verktyg som användes var kommunikationsprogram, översättningsprogram, sociala plattform t.ex. bloggar och översättningsprogram. Pedagogerna i undersökningen anser att kommunikationen sker bäst ansikte mot ansikte men digitala verktyg ger andra möjligheter för föräldrasamverkan och samtidigt kan man dra nytta av dess språkutvecklande aspekter rörande barnen.

Utifrån resultatet konstaterade pedagogerna att hinder för kommunikationen kunde bero på pedagogernas eller föräldrarnas bristande språkkunskaper. Kommunikationssvårigheter kunde också bero på kulturskillnader. Pedagogerna menar att de skulle gärna lära sig mera om andra kulturer, åskådningar, seder och språk men tiden räcker inte till för allt. Kommunikationssvårigheter beroende på språkbarriärer och missförstånd är ett återkommande tema inom flera tidigare forskningar. Bouakaz (2006) menar att språkliga brister och kulturella faktorer kan påverka föräldrasamverkan i negativ riktning i enlighet med Björk-Willén (2018) som anser att problematik kan uppstå när språkkunskap i diskussionen inte räcker till. I

studien framkom att pedagogerna anser att samarbete och kommunikation lider om ett gemensamt språk saknas.

Möten mellan olika kulturer

I diskussionen framkommer många möten mellan olika kulturer, för det flesta positiva. Pedagogerna hävdar att de skulle gärna lära sig mera om olika kulturer, seder och traditioner som familjerna har, liknande resultat presenterades i Wedin och Warströms (2018) forskning. Pedagoger diskuterar även svårigheterna som familjer med invandrarbakgrund kan finna vid anpassning av en ny kultur. Föräldrarna kan anse det svårt att finna en balans mellan den egna kulturen och den nya rådande kulturen.

Kulturkrockar som skapar knepiga situationer diskuterades också. En fin poäng som pedagogerna lyfte fram i diskussionen var att kulturkrockar kan medföra möjligheter för gemensam reflektion över konflikten. Problematiska situationer kan lösas tillsammans med föräldrarna genom att skapa en öppen dialog. Möten mellan olika kulturer kan ses som en möjlighet att lära av varandra och för att motverka skadliga maktstrukturer (Wedin & Warström, 2018). Från lärarnas sida krävs ett interkulturellt pedagogiskt perspektiv som bygger välfungerande relationer och skapar diskussion om kulturella möten och kulturkrockar (Lorentz, 2013). *”Ett interkulturellt förhållningssätt handlar om öppenhet mot den mångfald av språk och kulturer som barn och föräldrar representerar”* (Wedin & Warström, 2018, s.119, refererar till Lorentz, 2013).

Tillgång till tolk

Pedagogerna uttrycker en oro angående möjligheter till tolk vid behov. De menar att det kan vara svårt att få tag på tolktjänster, speciellt på mindre orter. Enligt Pirinen (2015) anser de finska pedagogerna inom förskole- och grundläggande utbildning att behovet av översättningsarbete är ganska stort. I enlighet med undersökningens resultat konstaterar Pirinen (2015) att resurser för tolktjänster behövs. Inom småbarnspedagogiken anser man att tolktjänster används rätt så bra, medan inom grundläggande utbildning prioriteras tolktjänster inte lika högt. Skillnaden kan bero på att rutinerna för när tolkar kan användas är otydligare för pedagogerna inom grundläggande utbildning (Pirinen, 2015). Även i Wedin och Warströms (2018) studie

hävdar pedagogerna att översättningshjälp gällande information och tillgång till tolk vid behov är viktigt för en fungerande samverkan.

Vikten av närvarande vuxna

Pedagogerna uttalar sin oro för barnens alltmer svagare språkkunskaper och mindre ordförråd. Pedagogerna diskuterar ifall en orsak kunde vara att högläsning hemma har minskat. Pedagogerna önskar att familjerna skulle läsa mera hemma. Ifall möjlighet för högläsning inte finns kan familjen använda ljudböcker.

En annan möjlig orsak bakom bristande språkkunskaper diskuteras också. Pedagogerna funderar ifall kommunikationen hemma har minskat. Språkstödet hemifrån anses bristfälligt ifall kommunikation hemma saknas. En orsak bakom mindre kommunikation kunde bero på ökad digitalisering. Enligt pedagogerna kan kommunikationen lida av all teknik. Närvarande vuxna anses viktiga för barnen (Lindberg, 2013).

6.2 Metoddiskussion

För insamling av data användes gruppdiskussion. Som diskussionsunderlag användes en SWOT-analys. Materialet är insamlat av projekt *Språkpärla* och i denna magistersavhandling har jag fått ta del av det insamlade materialet. Valet av metoden fungerade bra eftersom den gav en bred inblick i pedagogernas uppfattningar och åsikter. Pedagogerna deltog aktivt i gruppdiskussionerna.

Denna studie är kvalitativ. Transkriptionerna av gruppdiskussionerna har analyserats med hänsyn till avhandlingens syfte och forskningsfrågor. Analys av gruppdiskussionerna gjordes genom deskriptiv innehållsanalys. Jag anser att en deskriptiv innehållsanalys fungerade bra eftersom den gav en tydlig överblick i pedagogernas yttranden. Svaren kategoriserades i fyra övergripande kategorier med mindre underkategorier. Under en gemensam granskning av data tillsammans med handledaren och två andra avhandlings skribenter för projekt *Språkpärla* diskuterades dataanalysen gemensamt. Genom en gemensam data session höjs resultatens

trovärdighet. Undersökningen är tillförlitlig och trovärdig och tar etiska överväganden i beaktande.

En inställning i fokusgruppen som innebär att endast ett sätt att tänka anses acceptabelt kan enligt Wibeck (2010) uppträda bland deltagare. Efter analysen av data anser jag att pedagogerna har vågat diskutera sina egna synpunkter och åsikter eftersom det förekommer en stor variation i diskussionerna. Det är dock svårt att säga säkert ifall alla synpunkter och åsikter har kommit till uttryck genom att enbart läsa transkriptionerna. Enligt Patel och Davidson (2011) är talspråk och skriftspråk inte samma sak. I transkriptionerna försvinner olika gester, betoningar, ironier och kroppsspråk och dessutom kan talspråket kännetecknas av ofullständiga meningar. Det är viktigt för trovärdigheten att vara medveten om och reflektera över detta. Jag anser att detta inte har påverkat mina analyser av data eftersom fokuset inom denna avhandling ligger i en deskriptiv innehållsanalys. Jag har beaktat talspråk och ofullständiga meningar i genomgången av materialet för att inte dra felaktiga slutsatser.

Avhandlingen är skriven i samarbete med forsknings och fortbildningsprojekt *Språkpärla* och materialet som analyserats i denna avhandling tillhör projektets delstudie. Ur en lärarstuderandes perspektiv har det varit ytters intressant och lärorikt att ta del av projektet genom att skriva min avhandling i samarbete. Flerspråkighet är ett relevant ämne i samhället. Dessutom är aspekter rörande föräldrasamverkan högst sannolikt alltid relevanta i samhället inom småbarnsfostran och skolvärlden, inte minst sagt hos lärarstuderanden.

6.3 Förslag till fortsatt diskussion

I denna avhandling framkommer att föräldrasamverkan anses ytterst viktigt för en fungerande vardag i daghem och skola. Eftersom denna undersökning utfördes från pedagogernas synvinkel vore det intressant att göra en liknande undersökning från föräldrarnas synpunkt. För att få bredare kunskap i föräldrasamverkan borde temat uppmärksammas mera inom lärarutbildningen. Kunde föräldrasamverkan uppmärksammas mera inom lärarutbildningen och vad anser studerande?

Under denna projekts gång har jag lärt mig mycket nytt och nyttigt som jag gärna önskade att också alla andra lärarstuderande kunde ta del av i något skede av sina studier. Jag anser att det har varit lärorikt att skriva min avhandling i samarbete med projekt *Språkpärla*. Jag har fått stöd av min handledare och andra avhandlings skribenter som är bekanta med materialet. För att öka kunskap hos studerande kunde liknande fortbildningstillfällen om språkmedvetenhet tillämpas för studerande. Det är viktigt att uppmärksamma ämnet eftersom dagens samhälle inklusive daghem och skolor blir alltmer flerspråkiga och mångkulturella. Dessutom anser jag att lärarstuderande borde få mera chanser att jobba i samarbete med liknande projekt på fältet.

Litteraturförteckning

Association for language awareness (ALA), (2017). Tillgängligt på:
https://lexically.net/ala/la_defined.htm

Bergroth, M. & Hansell, K. (u.å.). Reflecting policy discourses on language awareness during in-service training in minority-medium ECEC.

Björk-Willén, P. (2018). *Svenska som andraspråk i förskolan*. Stockholm: Författarna och Natur & Kultur.

Björk-Willén, P. (2013). Samtal i förskolans tambur: På skilda villkor. I Björk-Willén, P., Gruber, S. & Puskás, T. (Red.), *Nationell förskola med mångkulturellt uppdrag* (s. 91–115). Stockholm: Liber.

Bouakaz, L. (2006). Föräldrasamverkan. I Lorentz, H. & Bergstedt, B. (Red.), *Interkulturella perspektiv: pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer* (s.99–127). Lund: Studentlitteratur.

Byers, P. & Wilcox, J. (1991). Focus Groups: A Qualitative Opportunity for Researchers. *Journal of Business Communication*, (28), 63—78.

Cummins, J. (2017). *Flerspråkiga elever: Effektiv undervisning i en utmanande tid*. Stockholm: Natur & Kultur.

Dahlin-Ivanoff, S. (2015). Fokusgruppsdiskussioner. I: G. Ahrne & P. Svensson (Red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. (s. 81–92). Liber.

Fejes, A. & Thornberg, R. (2009). *Handbok i kvalitativ analys*. Liber: Stockholm.

Finlex. *Lag om grundläggande utbildning*. Tillgängligt på
<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1998/19980628>

Garcia, O. (2017). Critical multilingual awareness and teacher education. I J. Cenoz, D. & Gorter, S. May (Red), *Language awareness and multilingualism. Encyclopedia of language and education*. Berlin: Springer.

Kullberg, B. (2004). *Etnografi i klassrummet*. Lund: Studentlitteratur.

Kvale, S. & Brinkman, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lindberg, I. (2003). Myter om tvåspråkighet. I *Språk i norden*, Maahanmuuttajataustaiset oppijat suomalaisessa koulutusjärjestelmässä. Solna: Libris.

Ladberg, G. (2000). *Skolans språk och barnets – att undervisa barn från språkliga minoriteter*. Studentlitteratur, Lund.

Lahdenperä, P. (1997). Invandrabakgrund eller skolsvårigheter? en textanalytisk studie av åtgärdsprogram för elever med invandrabakgrund. Stockholm: HLS.

Lahdenperä, P. (2004). *Interkulturell pedagogik i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.

Lorentz, H. (2013). *Interkulturell pedagogisk kompetens: Integration i dagens skola*. Lund: Studentlitteratur.

Patel, R. & Davidson, B. (2011). *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra och rapportera en undersökning* (4., [uppdaterade] uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Pesch, A. (2018): Syn på flerspråkighet som diskursive villkor för barnehagens samarbete med föräldrar till flerspråkiga barn.

Pirinen, T. (2015). *Maahanmuuttajataustaiset oppijat suomalaisessa koulutusjärjestelmässä*. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Julkaisut 17:2015

Projekt *Språkpärla*. (u.å). Tillgängligt på: <https://www.abo.fi/centret-for-livslangt-larande/sprakparla> (Hämtad 1.4.2019)

Puskás, T. (2018). Språkpolicy på samhällsnivå och i praktiken. I P. Björk-Willén (Red.), Svenska som andraspråk i förskolan (s.142–155) Stockholm: Författarna och Natur & Kultur.

Sopanen, P. (2019). Språkmedvetenhet i småbarnspedagogiskt arbete – Finländska daghemspedagogers reflektioner. *Tidskrift för nordisk barnehageforskning*. 18(5), 1–15.

Spolsky, B. (2004). *Language policy*. Cambridge: Cambridge University Press.

Undervisnings- och kulturministeriet. (u.å.). *Specialunderstöd för utbildning - jämställdhet, likabehandling och språkmedvetenhet inom småbarnspedagogiken, den grundläggande utbildningen och den yrkesinriktade utbildningen*. Hämtat 4.10.2019, från https://minedu.fi/avustukset/avustus/-/asset_publisher/erityisavustus-koulutukseen-tasa-arvo-yhdenvertaisuus-ja-kielitetoisuus-varhaiskasvatuksessa-perusopetuksessa-ja-ammattillisessa-koulutuksessa-1?_101_INSTANCE_9GY9rOgrEM2b_languageId=sv_SE

Utbildningsstyrelsen. (2016). *Grunderna för planen för småbarnspedagogik 2016*. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.

Utbildningsstyrelsen. (2014). *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014*. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.

Vuorien, T. (2013). *Strategiakirja: 20 työkälua*. Helsinki: Talentum.

Warström, Å., & Wedin, J. (2018). De värdefulla tambursamtalen med nyanlända föräldrar. I P. Björk-Willén (Red.), Svenska som andraspråk i förskolan (ss. 107-122). Stockholm: Natur & Kultur.

West, S. (2016). Läroplansgrunderna i den flerspråkiga skolvärlden – granskning av utvalda termer. VAKKI Publications 7. Vaasa, (376–387).

Wibeck, V. (2010). *Fokusgrupper: Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod* (Andra upplagan.). Lund: Studentlitteratur.

Bilagor

Bilaga 1: SWOT-analys

<div><div>Tidig språkundervisning</div><div><div>STYRKOR</div><div>SVAGHETER</div></div></div>	<div><div>Språkutveckling och språkliga färdigheter</div><div><div>STYRKOR</div><div>SVAGHETER</div></div></div>	<div><div>Pedagogik på två språk</div><div><div>STYRKOR</div><div>SVAGHETER</div></div></div>
<div><div>Nya minoriteter</div><div><div>STYRKOR</div><div>SVAGHETER</div></div></div>	<div><div>Finsk-svensk tvåspråkighet</div><div><div>STYRKOR</div><div>SVAGHETER</div></div></div>	<div><div>Flerspråkigt och flerkulturellt samhälle</div><div><div>STYRKOR</div><div>SVAGHETER</div></div></div>
<div><div>MÖJLIGHETER</div><div>HOT</div></div>	<div><div>MÖJLIGHETER</div><div>HOT</div></div>	<div><div>MÖJLIGHETER</div><div>HOT</div></div>